

ERSTA
SKÖNDAL
BRÄCKE
HÖGSKOLA

Ersta Sköndal Bräcke högskola
Institutionen för socialvetenskap
Socionomprogrammet 210 hp

C-uppsats

Våld i nära relationer, en kvalitativ studie om gräsrotsbyråkraternas arbete kring våldsutsatta kvinnor

Malin Erlandsson & Maria-Therés Erlandsson

Socialt arbete och kunskapsutveckling 30 hp

SOC 63 ESH, VT 2017

Ämne, C-uppsats

Handledare: Veronica Ekström

Examinator: Martin Börjeson

Abstract

Det finns få studier kring socialtjänstens arbete med våldsutsatta kvinnor. Socialtjänstens arbete med våldsutsatta kvinnor har utgjort ett hett ämne i den socialpolitiska debatten. Det har även skett lagförändringar för att stärka arbetet och hjälpen kring de våldsutsatta kvinnorna. Studiens övergripande frågeställningar fokuserar på att undersöka vilken betydelse socialarbetaren upplever att olika typer av policy, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter har i sitt arbete kring de våldsutsatta kvinnorna. Vi ville även undersöka hur vi kan förstå betydelsen av policy, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter och hur det går till när socialarbetaren använder sig av dessa i sitt arbete kring våldsutsatta kvinnor.

Studiens empiri har huvudsakligen samlats in genom kvalitativa, semistrukturerade intervjuer med yrkesverksamma och professionella socialarbetare inom Sveriges kommuners socialtjänster. Vi har intervjuat sex olika socialarbetare inom fyra olika kommuner alla inom området södra Sverige. Tidigare forskning har även studerats, nationell och internationell. Den insamlade empirin har analyserats med hjälp av teori som har utvecklats av Michael Lipsky och vi har även använt oss av Roine Johanssons tolkning av gräsrotsbyråkrati för att få en djupare förståelse för vårt datamaterial. Vi fick fram data som visar att socialarbetaren beslutar om insatser begrundat i den policy, riktlinjer, handlingsplaner och föreskrifter som finns att förhålla sig till. Vi såg att de policys, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter som socialarbetarna arbetade utefter var väldigt olika i sin utformning och det gjorde att det blev olika uppbyggda strukturer inom organisationerna i de olika kommunerna vilket resulterat i att det är skillnader i hur man arbetar. Vi kunde även se att socialarbetaren hade olika upplevelser av hur stor och bred användning dessa dokument har samt att vi kunde se vilken betydelse socialarbetarna upplevde att dokumenten hade i sitt arbete.

Studien skildrar hur socialarbetare upplever att policy, riktlinjer, handlingsplaner och föreskrifter påverkar deras arbete kring våldsutsatta kvinnor. Studien skildrar även hur vi kan förstå betydelsen av policy, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter och hur det går till när socialarbetaren använder sig av dessa i arbetet kring våldsutsatta kvinnor. Den huvudsakliga slutsatsen i den här studien är att socialarbetaren ger insatser, stöd och hjälp till kvinnan när hon passar in i det som socialarbetarens policy, riktlinjer, handlingsplaner och föreskrifter beskriver. Om den våldsutsatta kvinnan inte stämmer överens med de kriterier som policy, riktlinjer, handlingsplaner och föreskrifter har så krävs det motiveringar för att bevilja att den våldsutsatta kvinnan ska få stöd och hjälp. Studien visar även hur klienterna kategoriseras för att passa in i organisationen, de tolkas omförhandlas och anpassas för att passa in i socialtjänstens organisation. Studien visar även att en del av socialarbetarna använder sig och följer de policy, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter mer än andra och det är även tydligt att de kan användas i syfte att ge den våldsutsatta kvinnan mer specialiserade insatser.

Nyckelord: Socialtjänsten, socialarbetare, våldsutsatta kvinnor, handlingsplan, riktlinjer, policys, föreskrifter och gräsrotsbyråkrati.

Förord

Vi skulle vilja tacka alla de som hade möjlighet och ville medverka i denna studie. Främst så vill vi tacka de socialarbetare som tog sig tid att hjälpa oss att få ta del av deras dyrbara tid och få ta del av deras upplevelser och deras kunskaper och erfarenheter inom arbetet med våldsutsatta kvinnor. Vi vill även tacka vår handledare Veronica Ekström för att du har varit tillgänglig och stöttat oss i vårt arbete för att komma framåt och vidare när vi genomförde denna studie. Tack för att du har delat med dig av din expertis på och efter de handledningstillfällen som vi har fått ta del av.

Tack!

Kapitel 1. Introduktion

Inledning	6
Problemformulering	7
Syfte och frågeställningar	8
Studiens avgränsningar.....	8
Studiens relevans för socialt arbete	8
Begreppsdefinitioner	9
Disposition	9

Kapitel 2. Bakgrund och tidigare forskning

Inledning.....	11
Socialtjänstens ansvar.....	11
Kommunens övergripande ansvar.....	12
Socialnämndens ansvar för våldsutsatta kvinnor.....	12
Socialnämndens ansvar för våldsutövaren.....	13
Socialarbetarens ansvar.....	14
Socialstyrelsens föreskrifter och rekommendationer	14
Föreskrifter och allmänna råd	16
Handlingsplan.....	16
Handbok.....	17
FREDA.....	18
Tidigare forskning.....	19
Begreppet och fenomenet kvinnovåld	19
Forskning kring detta fenomen och viss statistik	20
Att förstå våldsutsatta kvinnor	21
En slagen kvinnas dilemma.....	22
Studier om socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor.....	23
Sveriges arbete för att motverka våld mot kvinnor och vad det har lett till	24
Verksamt arbete på bästa möjliga sätt.....	25
Forskning från Storbritannien om socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor.....	25
Forskning från USA om socialtjänstens arbete kring våldsutsatta kvinnor.....	26
Sammanfattning tidigare forskning	27

Kapitel 3. Teori

Inledning	29
Gräsrotsbyråkrater	29

Kapitel 4. Metod

Inledning.....	31
Förförståelse.....	31
Vetenskapsteoretisk ansats.....	32
Urval.....	32
Tillvägagångssätt.....	33
Analys.....	35
Studiens tillförlitlighet.....	36
Reliabilitet.....	36
Validitet.....	37
Generaliserbarhet.....	37
Etiska överväganden.....	38
Metoddiskussion.....	39

Kapitel 5. Resultat och teoretisk analys

Inledning.....	40
Polycys, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter.....	40
Teoretisk analys.....	42
Kompetens och kompetensutveckling.....	43
Teoretisk analys.....	44
Kategoriseringar.....	46
Teoretisk analys.....	47

Kapitel 6. Slutsatser och diskussion

Inledning.....	49
Slutsatser och diskussion.....	48
Sammanfattning av studiens resultat.....	49
Framtida forskning.....	51

Referenslista

Abstract

Bilaga 1 informationsbrev

Bilaga 2 intervjuguide

Inledning

Den oslagbara är en biografisk bok skriven av Carlshamre (2006). I början av boken finns det ett kort stycke med en beskrivning av en våldsutsatts kvinnas perspektiv, hur det är att se på sig själv, kvinnan som har levt i en våldsrelation.

Därför talar jag. De säger att jag är oslagbar. Det är inte sant. Som alla andra människor kan jag bli slagen. Få stryk. Bli misshandlad. Och jag blev. Men det var inte de synbara skadorna som fick mig att förblöda. Inte heller orden som krossade mig. Det var allt det där mellan orden, mellan slagen, det osynliga, det knappt märkbara, ändå ständigt närvarande. En rädsla jag inte längre var medveten om. Den hade blivit min värld, den bakgrund mot vilket allt annat framträdde. Jag var bedövd. När jag till sist gick, visste jag inte varför jag måste gå, visste inte längre om mina ben bar mig. Men jag gick. Jag lät mig inte besegras. Men det var nära. (Carlshamre, 2006, s. 11)

Vi fick ett intresse att ta reda på hur socialarbetare på socialtjänsten upplever att deras arbete kring klienter påverkas av de förutsättningar dem ges. Under vår utbildning så har vi fått kunskaper kring policy, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter och dess relevans och betydelse i det sociala arbetet som sker på socialtjänsten. Vi har under utbildningen även fått fördjupa oss i olika evidensbaserade metoder och haft läroböcker och diskussioner om socialtjänsten och Socialstyrelsen i relation till varandra. Vi har då fått uppfattningen av att Socialstyrelsen och dess riktlinjer, föreskrifter och handlingsplan och policys är en central och viktig del i socialtjänstens arbete. Vi har båda verkat inom socialt arbete och då i utredande positioner hos socialtjänsten. Vi har i egenskap av socialarbetare inte upplevt att det funnits en särskild tydlighet av hur policys, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter ska följas, användas eller vara ett material som används och hålls uppdaterade i det arbetet som görs inom socialtjänsten.

Våld mot kvinnor förekommer i alla länder, inom alla religioner och inom alla olika samhällsklasser även om det finns variationer av hur det visar sig för omvärlden (Johnsson-Latham., 2008). Den vanligaste typen av våld mot kvinnor är vardagsvåldet, det som sker inomhus bakom lyckta dörrar, oftast i hemmet där ingen ser eller hör och där kvinnan har eller har haft en relation med våldsutövaren (ibid.). I Brottsförebyggande rådets rapport 2011:5 så beskrivs det att våld i nära relationer är det våld som har högst antal i procent med dödlig utgång i Sverige. I en rapport som Amnesty genomförde 2004 om Mäns våld mot kvinnor i nära relationer beskriver man att fenomenet utgör ett allvarligt människorättsproblem i Sverige. Existensen av mäns våld är ett betydande problem som tangerar till grundläggande jämställdhet, demokrati, hälsa, välfärd och de mänskliga rättigheterna. Amnesty skriver även i rapporten att arbetet med att bekämpa mäns våld mot kvinnor behövs diskuteras i samtliga politiska beslutsfattande institutioner i kommunerna. Amnesty menar att ansvaret för de våldsutsatta kvinnorna vilar på myndigheter, rättssystem och de politiska organen på regionala, lokala och nationella nivåer (ibid.).

Problemformulering.

Det finns ett antal tidigare studier såväl nationella som internationella som påtalar brister gällande socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor i Sverige. Ekström (2016) beskriver att under 1976 startades en sexualbrottsutredning som fick mycket kritik. Kritiken stod för att de våldsutsatta kvinnorna framstod som de ansvariga för de övergrepp de utsattes för (ibid.). I Wendt Höjers avhandling (2002) beskrivs det hur det svenska samhället utvecklades från ett individuellt icke-problem gällande mäns våld mot kvinnor till ett socialt och ett samhälleligt problem. I Ekströms avhandling (2016) beskrivs utveckling av de termer som används kring våld i nära relationer och att den utvecklingen har bidragit till att våldsutsatta kvinnor anses vara en särskilt utsatt grupp. Reformen har genomförts för att komma tillrätta med en del av dessa brister med sin början av 1990 talet då brottsofferretoriken stärktes övergripande. Det har även tillkommit olika former av policy, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter för att försöka förbättra arbetet kring våldsutsatta kvinnor. Därför är det väsentligt att undersöka relevansen för dessa policy, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter om och hur socialarbetaren upplever att det ger en betydelse i det praktiska arbetet.

I rapporten (2006) *Att ta ansvar för sina insatser, socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor* från Brottsförebyggande rådet beskriver man att när en våldsutsatt kvinna aktualiseras på socialtjänsten, bör hennes insatser och behov inte påverkas av vilken socialarbetare hon möter eller vilken kommun hon söker hjälp i utan behovet och insatserna bör bedömas på ett klokt och korrekt sätt. De insatser som sätts in bör bestå av beprövad erfarenhet och bör vetenskapligt betraktas som *best practice*. Riktlinjer som är kunskapsbaserade rekommenderas som stöd för socialtjänsten (ibid.)

Vi har läst och fördjupat oss om hur viktigt det är att det finns vedertagna metoder och verktyg att ta till i arbetet med våldsutsatta kvinnor. Vi har tagit del av rapporter som påvisar att policy, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter är en del av en viktig grund för att utveckla, bekämpa och motarbeta mäns våld mot kvinnor. I Amnestys rapport (2004) *Mäns våld mot kvinnor i nära relationer* beskriver man att alla olika former av strukturer inom arbetet med våldsutsatta kvinnor som exempelvis policy, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter och andra metoder och verktyg måste ha en relevans och användas i praktiken för att kunna vara hjälpsamma. Socialarbetaren som möter den våldsutsatta kvinnan har en mycket viktig roll i hennes framtida liv. Det är inte alltid enkelt för en socialarbetare på socialtjänsten att möta en våldsutsatt kvinna. Arbetet som socialarbetaren på socialtjänsten utför är inom ett komplext område och det saknas kunskaper kring hur policy, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter ger en betydelse i relation till socialarbetarens arbete kring våldsutsatta kvinnor. Det är viktigt att få en ökad kunskap och förståelse om detta då det kan ge oss möjlighet att utveckla arbetet som sker kring våldsutsatta kvinnor. Den här undersökningen kan bidra till att fylla en eventuell kunskapslucka i arbetet kring våldsutsatta kvinnor. Vi vill också få en förståelse för socialarbetarnas upplevelser av och tillsammans med socialtjänstens organisation. Dess arbete är centralt och väsentligt då dem arbetar med en sådan utsatt grupp människor.

Syfte

Syftet med denna studie är att bidra till en ökad kunskap och förståelse för hur socialarbetaren upplever att olika typer av policy, riktlinjer, handlingsplaner och föreskrifter som de använder har för betydelse i deras arbete kring våldsutsatta kvinnor. Vi vill även få en ökad kunskap och förståelse om hur vi kan förstå betydelsen av policy, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter och hur går det till när socialarbetaren använder dem i sitt arbete.

Forskningsfrågor

Wilken betydelse upplever socialarbetaren att olika typer av policy, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter har i sitt arbete kring de våldsutsatta kvinnorna?

Hur kan vi förstå betydelsen av policy, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter och hur det går till när socialarbetaren använder sig av dessa i sitt arbete kring våldsutsatta kvinnor?

Studiens avgränsningar

Studiens fokus är arbetet i socialtjänstens organisation och dess stöd till vuxna våldsutsatta kvinnor som blir utsatta av våld av män. Detta innebär att det blir en del avgränsningar mot andra viktiga teman och ämnen. Studien innehåller ingenting om de barn som bevittnar eller är utsatta för våld. Studien handlar inte heller om våld gällande män, homosexuella eller om våld som sker i bisexuella relationer. Studien innefattar inte heller de ideella, kvinnojourers eller brottsofferjourers arbete kring våldsutsatta kvinnor. Vi skriver om socialtjänstens organisation, kommunen, socialnämnden, socialstyrelsen och om de generella dokument som används i form av policy, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter som socialtjänsten använder i sitt arbete. Vi skriver då indirekt om utformningen av stödet kring de våldsutsatta kvinnorna men vi skriver inte om stödet till de barn eller män som drabbas av våld. Vi har även behövt göra avgränsningar till att studien ska gälla vuxna våldsutsatta kvinnor då de som är yngre än 18 år inte behandlas inom samma enhet inom socialtjänsten. De ärenden som är gällande åldern yngre än 18 år i de kommuner som deltagit i vår studie behandlas på barn och familj eller inom ungdomsenheter vid eventuellt behov av stöd gällande våld. Det skulle även ha inneburit ett svårt dilemma rent etiskt för oss att göra en studie kring minderåriga.

Studiens relevans för socialt arbete

Denna studie kan relateras till socialt arbete då studiens syfte handlar om hur det sociala arbetet påverkas av olika typer av policy, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter som socialarbetare har att förhålla sig till i sitt arbete kring våldsutsatta kvinnor. När vi får en ökad kunskap och förståelse om studiens frågeställningar blir det möjligt att det på något sätt påverkar det sociala arbetet.

Undersökningen kan även bidra till kunskap som kan vara till nytta för de våldsutsatta kvinnorna då det kan möjliggöra en utveckling av det arbetet som sker och finns kring dem vilket vi har tolkat att det finns ett stort behov av.

Begreppsdefinitioner

Det finns många olika begrepp och definitioner för hur misshandlade kvinnor och våld i nära relationer och vad mäns våld mot kvinnor ska heta. I denna studie kommer vi att använda oss av begreppet våldsutsatta kvinnor när vi skriver om någon form av våld gentemot kvinnor. Våldsbegrepp kan ses ur fler vinklar än enbart ur det fysiska. Det innefattar sexuellt våld, psykiskt och fysiskt våld. Socialarbetarna som innefattas i den här studien har varit de som är yrkesverksamma på den kommunala socialtjänsten med en myndighetsutövande funktion gällande våld, missbruk och ekonomi.

Vi har valt att använda teorin om Street-level bureaucracy och det finns flera olika översättningar och synonymer till det ordet så har vi i denna uppsats valt att använda oss av ordet gräsrotsbyråkrater.

Disposition

Studiens består av sex olika kapitel. De första fyra kapitel innehåller inledande information, syfte, frågeställningar, avgränsningar, bakgrund, teori och metod. I kapitel fem redovisar vi resultat och den teoretiska analysen. Och till sist i kapitel sex diskuteras det studiens slutsatser samt frågeställningar. Kapitel ett innehåller en inledning, problemformulering, syfte och frågeställningar samt en beskrivning av avgränsningar.

I kapitel två redogör vi en bakgrund för socialtjänstens funktioner och olika roller kring våldsutsatta kvinnor. Vi redogör för en del av det material som socialtjänsten använder i sitt arbete med de våldsutsatta kvinnorna samt ger en förklaring av vad det kan betyda, innefatta och innebära att vara en våldsutsatt kvinna. Vi redogör för en del av Socialtjänstlagen och då främst den del av socialtjänstlagen som ligger till grund för socialtjänstens arbete. Detta kapitel innehåller även tidigare forskning som är relevant för studien. Den forskning som vi har med kommer från både nationella och internationella studier.

Kapitel tre innefattar och beskriver vi den teoretiska ramen som vi har valt till den här studien och för att rama in och tolka empirin i vår resultatdel. Vi ger en beskrivning av teorin gräsrotsbyråkraterna och dess grundidéer.

Kapitel fyra presenterar studiens metod. Här berättar vi om vår förståelse, den vetenskapsteoretiska ansatsen, urvalet, tillvägagångssättet, studiens tillförlitlighet, våra forskningsetiska överväganden och beskriver genom vår metoddiskussion hur vi eventuellt kunde ha gjort eller tänkt annorlunda.

Kapitel fem redovisar studiens resultat samt den teoretiska analys som görs kopplat till varje

enskild empiriskt resultatdel. Detta görs utifrån de tre teman som framkom ur empirin. Stycke ett redovisar temat om policy, riktlinjer, handlingsplan, och föreskrifter, stycke två redovisar kompetens och kompetensutvecklingstema och stycke tre redovisar den tredje tematiken som handlar om kategoriseringar.

Kapitel sex innehåller studiens sammanfattande slutsatser och slutdiskussionsdel. Det är studiens avslutande och sista kapitel. Diskussioner om studiens slutsatser, innebörden för det sociala arbetets praktik och för framtida forskning. Efter dessa kapitel finns det en sammanfattning på engelska, referenslista och två bilagor bestående av ett informationsbrev och studiens intervjuguide.

Bakgrund och tidigare forskning

För att förstå socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor så behöver man förstå, veta något om hur socialtjänsten och andra strukturer som finns i arbetet kring våldsutsatta kvinnor fungerar. I det här kapitlet kommer vi att presentera bakgrund som innefattar olika delar inom socialtjänstens organisationer. Vi beskriver då socialtjänstens ansvar, kommunernas övergripande ansvar, socialnämndens ansvar för våldsutsatta kvinnor, socialnämndens ansvar för våldsutövare, socialarbetarens ansvar. Vi redogör även olika typer av policy, riktlinjer och föreskrifter som socialarbetaren bör ha att förhålla sig till i sitt arbete som Socialstyrelsens föreskrifter och rekommendationer, föreskrifter och allmänna råd, handlingsplan, handbok och FREDA. Vi kommer även att redogöra tidigare forskning kring våldsutsatta kvinnor och om arbetet som sker kring denna grupp. Nedan kommer först bakgrund som vi anser av betydelse att ha med och beskriva i den här studien.

Socialtjänstens ansvar

I socialtjänstlagens i 1 kap. 1 § Samhällets socialtjänst skall på demokratins och solidaritetens grund främja människornas

- ekonomiska och sociala trygghet,
- jämlikhet i levnadsvillkor,
- aktiva deltagande i samhällslivet.

Socialtjänsten skall under hänsynstagande till människans ansvar för sin och andras sociala situation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och gruppers egna resurser. Verksamheten skall bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet.

I 3 kap 3 § Socialtjänstlagen framgår följande;

”Insatser inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet. För utförande av uppgifter inom socialtjänsten ska det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras.”

I 3 kap 4 § Socialnämnden skall i den uppsökande verksamheten upplysa om socialtjänsten och erbjuda grupper och enskilda sin hjälp. När det är lämpligt skall nämnden härvid samverka med andra samhällsorgan och med organisationer och andra föreningar. I 3 kap 5 § Socialnämndens insatser för den enskilde ska utformas och genomföras tillsammans med honom eller henne och vid behov i samverkan med andra samhällsorgan och med organisationer och andra föreningar.

I 5 kap 11 § Till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra

sin situation. Socialnämnden ansvarar för att ett barn, som utsatts för brott, och dennes närstående får det stöd och den hjälp som de behöver. I prop. 2006/07:38 *Socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor* står det att socialtjänsten har ansvar för att ta ett helhetsgrepp och se till att hela familjen får den hjälp och det stöd som respektive person behöver. (ibid.).

Kommunens övergripande ansvar

I Socialtjänstlagen 2 kap 1 § står det följande; Varje kommun svarar för socialtjänsten inom sitt område, och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. Detta innebär ingen inskränkning i det ansvar som vilar på andra huvudmän.

Socialtjänstlagen säger också i 2 kap 4 § följande; Kommunens uppgifter inom socialtjänsten fullgörs av den eller de nämnder som kommunfullmäktige bestämmer. Särskilda bestämmelser om gemensam nämnd finns i lagen (2003:192) om gemensam nämnd inom vård- och omsorgsområdet. Vad som i denna lag eller annan författning sägs om socialnämnd gäller i förekommande fall den eller de nämnder som utses enligt första stycket.

I 2 kap 7 § står det följande; När den enskilde har behov av insatser både från socialtjänsten och från hälso- och sjukvården ska kommunen tillsammans med landstinget upprätta en individuell plan. Planen ska upprättas om kommunen eller landstinget bedömer att den behövs för att den enskilde ska få sina behov tillgodosedda, och om den enskilde samtycker till att den upprättas. Arbetet med planen ska påbörjas utan dröjsmål. Planen ska när det är möjligt upprättas tillsammans med den enskilde. Närstående ska ges möjlighet att delta i arbetet med planen, om det är lämpligt och den enskilde inte motsätter sig det. Av planen ska det framgå följande;

- Vilka insatser som behövs.
- Vilka insatser respektive huvudman ska svara för.
- Vilka åtgärder som vidtas av någon annan än kommunen eller landstinget.
- Vem av huvudmännen som ska ha det övergripande ansvaret för planen.

Vistelsekommunen är den kommun där den enskilde vistas när det aktuella behovet uppstår och den enskilde ansöker om en insats (prop. 2010/11:49). Var behovet ursprungligen uppstått saknar betydelse. Vistelsekommunens ansvar är dock begränsat först när det står klart att en annan kommun har ansvar (ibid.).

Socialnämndens ansvar för våldsutsatta kvinnor

I prop. 2006/07:38 *Socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor* så menar man att brottet grov kvinnofridskränkning kan utöver misshandel även omfatta olaga hot, hemfridsbrott, ofredande och olika typer av sexualbrott. Våld mot kvinnor av närstående kan utgöra ett mönster av olika slags upprepade övergrepp under lång tid, kvinnorna försätts i en beroendeställning av männen som ofta

intensifierar våldet då kvinnan försöker lämna mannen. Socialnämnden ska kunna erbjuda hjälpinsatser av olika slag på ett tidigt stadium till en kvinna som behöver det. Det finns inget krav på att den som har utövat våldet ska vara dömd eller ens polisanmäld för något brott (ibid.). I 3 kap 4 § Socialtjänstlagen framgår följande;

”Socialnämnden skall i den uppsökande verksamheten upplysa om socialtjänsten och erbjuda grupper och enskilda sin hjälp. När det är lämpligt skall nämnden härvid samverka med andra samhällsorgan och med organisationer och andra föreningar.”

I Socialstyrelsens (2016) *Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer* beskriver man att det är kvinnans egen upplevelse av det som inträffat som är avgörande. En och samma våldsutsatta kvinna kan beröras av flera omständigheter som inverkar på förhållandet mellan henne och närstående våldsutövare. Likaså kan sådana omständigheter medföra speciella behov av stöd och hjälp och spela roll för hur utomstående uppfattar kvinnans utsatthet för våld. Sårbarheten handlar alltså om att kvinnan befinner sig i ett särskilt underläge gentemot våldsutövaren eller att hon i högre grad än andra är beroende av omvärlden för att förändra sin situation. Därför är ålder, etnicitet, sexuell läggning, funktionsnedsättning och missbruk exempel på faktorer som socialnämnden bör beakta i planering av verksamhet, i utredningar, bedömningar, beslut och genomförande av lämpliga insatser för enskilda våldsutsatta kvinnor. Det är därför angeläget att generell kompetens om missbruk, åldrande eller funktionsnedsättning finns hos personal som handlägger ärenden rörande våldsutsatta kvinnor, för att kunna hjälpa en kvinna att få adekvata insatser för både sin våldsutsatthet och andra behov (ibid.).

I SOSFS 2014:4 *Nya föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer* beskrivs det att enligt Socialstyrelsen ska Socialnämnden kunna erbjuda kvinnan tillfälligt boende som ska ha skyddsanordningar och kvalificerad personal om behov finns annars erbjuda annat lämpligt boende. Om kvinnan är i behov av råd och stöd ska hon få de i form av hjälp med kontakter inom exempelvis polis, sjukvård eller skatteverket med mera. Även det ekonomiska biståndet ser annorlunda ut i handläggningen till kvinnan. Socialnämnden bör på ett skyndsamt sätt tillgodose kvinnans behov av ekonomiskt bistånd och att kvinnans situation bör beaktas i bedömningen av rätt till ekonomiskt bistånd (ibid.).

Socialnämndens ansvar för våldsutövaren

Att utöva våld i en nära relation är ett socialt problem såväl som det är ett straffrättsligt problem. Att erbjuda och ge insatser enligt Socialtjänstlagen 4 kap. 1 § till den som utövar våld är dessutom en viktig del i det förebyggande arbetet och kan indirekt även ses som en insats för att den som utsatts för våld. Detta för att inte riskera att kvinnan på nytt blir utsatt och för att barn inte ska behöva bevittna våld. Enligt socialtjänstlagen 4 kap. 1 § bör socialnämnden ge insatser till våldsutövaren som syftar till

att våldet upphör och att våldsutövaren kan få en ökad förståelse för hur dennes våldshandlingar påverkar barn och andra. Socialnämnden bör även erbjuda insatser som ska syfta till en beteendeförändring samt att våldsutövaren ska upphöra med våldsutövandet.

I prop. 2006/07:38 *Socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor* menar man att insatser som riktar sig till våldsutövande män är en viktig del i arbetet för att bekämpa och förebygga mäns våld mot kvinnor. Socialnämndens ansvar för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver omfattar både män och kvinnor som utövar våld. En kvinna som inte vill bryta en relation med en partner som har utsatt henne för våld kan vara angelägen om att partnern ska få behandling. Att en närstående som brukat våld får behandling är som nämnts även angeläget för de barn som bevittnat våldet (ibid.).

Socialarbetarens ansvar

En nyckelaktör i arbetet med våldsutsatta kvinnor är socialarbetarna på socialtjänsten.

Yrkesverksamma inom socialtjänsten arbetar utifrån Socialtjänstlagen (2001:453) som är en ramlag. I rapport från Amnesty (2004) *Mäns våld mot kvinnor i nära relationer: en sammanställning om situationen i Sverige* beskrivs det att socialarbetare inom socialtjänsten som arbetar med våldsutsatta kvinnor behöver göra egna tolkningar av lagen. Det kan lätt bli godtyckligt och yttre faktorer kan även spela in i socialarbetarens bedömning av ärendet. De yttre faktorerna kan vara t.ex. personkemi, erfarenhet, tidigare möten med klienter. När individuella bedömningar görs utifrån det egna tolkningsutrymmet finns det en risk att beslut och insatser ges på felaktiga grunder och kvinnan går miste om de insatser som hon har behov av att få. Våld mot kvinnor i nära relationer är ett hinder för kvinnors och barns åtnjutande av mänskliga rättigheter och grundläggande friheter (ibid.).

I Amnestys rapport (2004) *Mäns våld mot kvinnor i nära relationer: en sammanställning om situationen i Sverige* beskriver man att våldet rymmer juridiska, sociala, ekonomiska och hälsomässiga dimensioner för den enskilde individen och för samhället. Våld är ett mångfacetterat problem som berör flera aktörer. Behovet av myndighetskontakter hos våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld är ofta mycket omfattande, och de kan vara aktuella hos flera myndigheter. I vissa fall känner myndigheterna inte till deras utsatthet för våld. Utöver socialtjänsten kan våldsutsatthet aktualiseras hos hälso- och sjukvården, polis, åklagare, domstol, Skatteverket, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, skolan, Kronofogdemyndigheten, Migrationsverket med flera (ibid.). Valfungerande stödinsatser förutsätter en hög grad av samverkan, där Socialnämndens ansvar enligt Socialtjänstlagen är stort (2001:453).

Socialstyrelsens föreskrifter och rekommendationer

Den första oktober 2014 så började allmänna råd och författningar om våld i nära relationer att gälla (SOSFS 2014:4). I Socialstyrelsens (2016) *Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer* beskriver man att den nya författningen syftar till att öka kvaliteten

gällande stödet till våldsutsatta barn och vuxna men även till de som är våldsutövare för att stödja dem att upphöra med våldet. Arbetet och stödinsatser till en kvinna som blivit utsatt för våld i nära relationer bör arbetas fram utifrån Socialstyrelsens riktlinjer och rekommendationer, dessa kommer vi att beskriva för er (ibid.).

I Socialstyrelsens (2005) *Kommunala handlingsplan för våldsutsatta kvinnor* beskriver man att socialtjänstlagen är en ramlag, vilket ger kommunerna en stor frihet att anpassa verksamheten efter de lokala förutsättningarna. Socialtjänstlagen innehåller riktlinjer om kommunens ansvar, uppgifter, särskilda bestämmelser och de mer allmänna riktlinjerna. De direkta och de indirekta regler ger kommunen skyldighet att söka lösningar på och förhindra de sociala problem som ger upphov till mäns våld mot kvinnor (ibid.).

I Socialstyrelsens (2016) *Utbildningsmaterial för socialtjänstens personal* beskriver man att socialarbetaren ska kunna bemöta våld i nära relationer på ett professionellt sätt i enlighet med vad Socialstyrelsen uttrycker. Det svåraste för en socialarbetare kan vara att få reda på att våldet ens förekommer. Vanligt är att kvinnan kopplas samman med socialtjänsten i andra ärenden. De kan få en första kontakt gå grund av sin ekonomi eller anmälningar gällande barnen eller ett påkommet missbruk. Socialarbetaren ska även undersöka kvinnans behov av boende, ekonomi och skydd. Vidare ska socialarbetaren få ihop en helhet och sedan ge insatser som ger kvinnan goda förutsättningar för att lyckas ta sig i livet. Socialstyrelsen anser att socialarbetaren kan göra detta med hjälp av en kommunal handlingsplan (ibid.).

I Socialstyrelsen (2016) *Utbildningsmaterial för socialtjänstens personal* beskriver man att Socialstyrelsens dokument om handlingsplanen bör finnas tillgänglig inom socialtjänsten. Avsikten är att öka uppmärksamheten kring dessa frågor och att tydliggöra rutiner och ansvar (ibid.). I Socialstyrelsens dokument (2005) *Kommunal handlingsplan för våldsutsatta kvinnor* beskrivs det att i propositioner och i statliga utredningar där de behandlar frågor gällande handlingsplan för våldsutsatta kvinnor så finns det alltså ingen specifik information om syftet med handlingsplanen, förutom att den ska utgöra den en god grund i arbetet med våldsutsatta kvinnor i nära relationer. De skriver i termer där de exempelvis tydliggör ansvar och rutiner. Det står även att denna handlingsplan ska främja att bättre kunna ge de våldsutsatta kvinnorna hjälp, förbättra samverkan med andra, öka uppmärksamheten, tydliggöra rutiner och ansvar samt gynna det interna och externa arbetet (ibid.). Vilket sammanhang det än gäller när kvinnor söker hjälp så finns det behov av en policy för hur socialarbetaren ska förhålla sig till dessa kvinnor vid misstanke om våld. Socialstyrelsen menar vidare att erfarenheter visar att handlingsplaner underlättar såväl det interna arbetet som det arbete som sker i samverkan med andra. Kommunerna bör även ha de resurser som krävs för att man som socialarbetare ska kunna göra det som enligt handlingsplanen behövs (ibid.).

I Socialstyrelsen(2016) *Utbildningsmaterial för socialtjänstens personal* beskrivs vikten av att kommunerna bör ha en handlingsplan för sitt arbete med våldsutsatta kvinnor. Avsikten med det är att öka uppmärksamheten och tydliggöra ansvar och rutiner. Oavsett när eller i vilket sammanhang en

våldsutsatt kvinna söker stöd så finns det ett behov av genomarbetade policys och ett kvalitetssystem kring hur socialarbetare ska förhålla sig till kvinnor vid eventuell misstanke om våld (ibid.).

Föreskrifter och allmänna råd

I SOSFS 2014:4 *Nya föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer* står det att föreskrifter är bindande, det vill säga, de är rättsregler som bestämmer enskildas och myndigheters handlande.

Allmänna råd är generella rekommendationer om tillämpningen av en författning.

Rekommendationerna anger hur någon kan eller bör handla i ett visst hänseende (ibid.). Riktlinjer tas fram av Socialstyrelsen (www.socialstyrelsen.se/riktlinjer/nationellariktlinjer). De är skapade utifrån beprövad erfarenhet och vetenskap. Riktlinjer är inte juridiskt bindande men bör alltså följas.

Socialarbetaren på socialtjänsten bör förhålla sig till Socialstyrelsens riktlinjer och rekommendationer i sitt arbete (ibid.).

Handlingsplan

I *Våld, handbok om socialtjänstens och hälso-sjukvårdens arbete med våld i nära relationer* (2016) har Socialstyrelsen har gett ut allmänna råd som skall finnas tillhands för Socialtjänstens socialarbetare i ärenden som rör våldsutsatta kvinnor och deras barn. Materialet består av allmänna råd och rekommendationer för Socialnämndens olika verksamheter. Riktlinjer som rör våldsutsatta kvinnor, barn eller barn som bevittnat våldet och även dem gällande den som är våldsutövare. Nu har vi valt att titta på de olika typer av policy, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter gällande arbetet kring våldsutsatta kvinnor för att begränsa oss i informationen (ibid.).

Utgångspunkten för Socialnämndens arbete; enligt Socialtjänstlagen 5 kap. 11§ andra Socialnämnden bör ha den bästa möjliga kunskapen och känna till de mest lämpade metoder som finns att ge kvinnan, de bör dessutom veta vad kvinnans behov är och därefter kunna ge stöd och hjälp som ger bäst resultat. Nämnden bör också ta hänsyn och bejaka särskilda behov så som t.ex. ålder, etnicitet, sexuell läggning etc. Socialnämnden bör sammanställa nedanstående i en handlingsplan som kontinuerligt bör följas upp och revideras.

Socialstyrelsen har även lagt fram en handlingsplan till Socialnämnden. Detta med stöd av socialtjänstlagen 3 kap. 3 §. Enligt Socialstyrelsens dokument (2005) *Kommunala handlingsplaner för våldsutsatta kvinnor* bör en handlingsplan innehålla vissa punkter. Här kommer de punkter som handlingsplanen bör innehålla;

- Fastställa uppföljningsbara mål.
- Beskriva hur grupper och enskilda ska informeras om nämndens verksamhet på området.
- Regelbundet kartlägga omfattningen i kommunen av våld eller andra övergrepp mot kvinnor av närstående.
- Analysera hur de sociala tjänster som erbjuds svarar mot gruppens eller den enskildes behov.

- Fastställa på vilka områden det finns behov av att samverka såväl internt som externt, både på en övergripande nivå och i enskilda ärenden.
- Beskriva hur skyddande personuppgifter ska hanteras.
- Redogöra för hur nämnden ska fullgöra sitt ansvar för kontroll och uppföljning av sådan verksamhet till vilken nämnden har lämnat över genomförandet av insatser enligt socialtjänstlagen.
- Redovisa hur uppföljning och utvärdering av nämndens verksamhet på området bör göras.

I *Våld, handbok om socialtjänstens och hälso-sjukvårdens arbete med våld i nära relationer* (2016) beskriver Socialstyrelsen att enligt 11 kap 1 § ska Socialnämnden utan dröjsmål inleda/starta en utredning om det finns kännedom om något som kan föranleda någon insats av nämnden. På grund av att det förekommer våld bland annat så bör alltid nämnden fatta beslut om att utreda alla typer av ärenden som gäller den våldsutsatta kvinnan (ibid.). I *Våld, handbok om socialtjänstens och hälso-sjukvårdens arbete med våld i nära relationer* (2016) finns det några punkter som nämnden bör ha i åtanke;

- Vilket behov kvinnan har av stöd och hjälp akut.
- Våldets karaktär och omfattning.
- Risken för att kvinnan kommer att utsättas för ytterligare våld.
- Hur ser kvinnans närverk ut?
- Vilket behov kvinnan har av stöd och hjälp på kort eller lång sikt.
- Om något barn bevittnat våldet.

När det gäller insatser säger socialtjänstlagen 3 kap 1 § att det är Socialnämndens ansvar att ge omsorg, service, upplysningar, råd, stöd, vård och ekonomiskt bistånd eller annat bistånd som anses lämpligt finns för den enskilde och familjer som behöver det får det på ett skyndsamt sätt. I socialtjänstlagen 5 kap. 11 § framgår det att Socialnämnden särskilt ska beakta kvinnor utsatta för våld som är i behov av hjälp och stöd.

Handbok

Socialstyrelsen (2016) har även utformat en handbok vid namn *Våld: handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer* och den handlar om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer. Den har utformats som ett komplement till de föreskrifter och allmänna råd som handlar om våld i nära relationer. Då avses män och kvinnor som har bevittnat eller utsatts för våld mot eller av närstående. Handboken syftar till att ge socialtjänsten kunskap baserad på forskning och praktiska erfarenheter från socialtjänsten samt att ge vägledning på området och tar även upp lagstiftning och förarbeten. Handboken har även allmänna råd kring stödet

till för dem som är våldsutövare. Den innehåller även kunskap om familjerätten och förhållandet mellan ideella föreningar och socialtjänsten. Med de allmänna råden och föreskrifter samt handboken vill Socialstyrelsen ge vårdgivare och socialnämnder handboken som stöd vid handläggningen i enskilda ärenden men även ge dem stöd för planering av verksamheter på övergripande nivåer. Handboken har även riktat sig till de ideella organisationerna (ibid.).

FREDA

I Socialstyrelsens rapport (2013) *Att kvalitetsutveckla arbetet mot våld i nära relationer: uppföljning av verksamhet bedriven med stöd av utvecklingsmedel* under redovisas det att kommuner främst använder FREDA som bedömningsmetod. I en del kommuner använder man sig av andra standardiserade metoder i arbetet med våldsutsatta kvinnor. Rapporten visar att i flera olika län så har man gjort flera kompetenshöjande insatser såsom exempelvis utbildning i bedömningsmetoden FREDA, vilket har angett ett ökat resultat av medvetenhet och intresse för användning av standardiserade bedömningsmetoder och då främst för FREDA. Genom arbetet med FREDA har det gett möjlighet till reflektion över var våldet existerar och betydelsen av att finna våldsutsatthet och att utreda skydd och stöd (ibid.). I Socialstyrelsens (2014) manual för FREDA beskriver man även där att FREDA oftast används inom socialtjänsten som ett verktyg i sitt arbete mot våld i nära relationer. FREDA syftar till att ge socialtjänsten samt andra verksamheter stöd att bedöma och identifiera behovet av stöd och skydd i arbetet med våldsutsatta individer.

FREDA innehåller kort frågor och ska vara ett stöd vid frågor kring våld i ärenden. Det finns även FREDA-beskrivning som används när man vill få stöd och hjälp för att kunna få en uppfattning av våldet och dess karaktär. FREDA farlighetsbedömning är till för att hjälpa socialtjänsten att bedöma risk och skyddsbehoven hos den våldsutsatta. Denna standardiserade bedömningsmetod underlättar och möjliggör att upptäcka, följa upp och bedöma våldsutsatta kvinnor, barn som bevittnat våld eller varit utsatt för våld samt till våldsutövare. Huvudsakligen så ligger fokus på utredning, bedömning och identifiering av behovet av insatser, hjälp och stöd till våldsutsatta kvinnor (ibid.).

Tidigare forskning

För att få en förståelse för vad det innefattar att vara en våldsutsatt kvinna så gör vi nedan en beskrivning av begreppet och fenomenet kvinnovåld och den våldsutsatta kvinnans dilemman. Vi gör därefter även en presentation av tidigare forskningen. Vi presenterar i detta kapitel endast ett urval av den forskning och kunskap som finns inom ämnet. Den forskning som finns kring våld i nära relationer är omfattande men kring socialtjänstens arbete med våldsutsatta kvinnor finns det begränsat med studier kring. Då den här studien fokuserar på att beskriva svenska socialtjänsten och socialarbetarens arbete med våldsutsatta kvinnor. Detta kapitel beskriver främst hur det ser ut i ämnet sedd i svensk kontext. Vi har använt oss av forskning av Holmberg & Bender, Holmberg & Enander, Eliasson, Brottsförebyggande rådet, Amnesty rapporter, Länsstyrelsen & Socialstyrelsens rapport, statens offentliga utredningar samt en slutrapport från Inspektionen för Vård och Omsorg.

Vi har även valt ut två olika studier där den ena studien handlade om Storbritannien skriven av Mullender (1996) och den andra studien från USA skriven av Haeseler (2013). Dessa studier handlar om dessa två länders socialtjänster och det arbetet som sker kring våldsutsatta kvinnor där. Kunskapsläget kring socialtjänstens arbete med våldsutsatta kvinnor är begränsat. När vi valde och sökte efter forskning så har vi sökt på sökord som social worker, social service, violence in close relationships, women exposed to violence, action plans, policys, guidelines och Street-level bureaucracy.

Begreppet och fenomenet kvinnovåld

Våld i nära relationer är ett välkänt och flertydigt begrepp som i praktiken och i forskning kan preciseras på många skiftande sätt. Våldsutsatta kvinnor kan bestämmas utefter det som omfattas av brottsbalkens bestämmelser om kvinnofridsbrott. Själva begreppet kvinnovåld/kvinnomisshandel är enligt national encyklopedin att en kvinna utsätts för våld (<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C5ng/kvinnomisshandel>"/uppslagsverk/encyklopedi/l%C5ng/kvinnomisshandel"). Ytterligare definition av kvinnovåld/kvinnomisshandel är en kvinna som är i utsatthet och där det finns våld i nära relationer (<http://www.socialstyrelsen.se/valdsochbrottsrelateradefragor/valdinararelationer/valdsutovare/definition>). Våld i nära relationer är vanligen ett mönster av gärningar som kan vara av grovkaraktär men kan även bestå av subtila handlingar (ibid.)

När det gäller kvinnovåld/kvinnomisshandel så är det vanligast att våldet upprepas och tenderar att öka med tiden (Widding Hedin, 1997). Våldet kan till sin karaktär vara psykisk, fysisk eller sexuell. Våldet kan ta sig i uttryck på flera olika sätt i form av knuffar, hårda ord, slag, psykisk nedbrytning, ekonomiska restriktioner eller att bli tvingad till sexuella handlingar. Våldet innefattar inte "bara" det fysiska våldet utan innefattar också ett övertag även psykiskt. Mannens avsikt blir att dominera och kontrollera kvinnan och når dit genom att utsätta kvinnan för både psykiskt och fysiskt våld (ibid.).

I socialstyrelsens (2016) *Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i*

nära relationer gällande arbetet med våld i nära relationer så beskriver man att våldet är en skymf mot den utsattas mänskliga rättigheter. Psykiskt våld kan innebära allvarliga indirekta eller direkta hot och förlöjliganden. Att fysiskt bli fasthållen, dragen i håret, knuffad, sparkad och slagen. Hot och våld mot någons husdjur kan räknas in till psykiskt utsatthet när det handlar om kvinnovåld. Ofta innebär det kombinationer sexuellt, psykiskt och fysiskt våld. Påtvingade sexuella handlingar alternativt påtvingade sexuella handlingar där den utsatte inte vågar säga nej. Socialstyrelsen beskriver ekonomisk och materiell utsatthet som att den misshandlade kan tvingas att skriva under saker som de inte vill och det ger personen negativa konsekvenser. Personliga tillhörigheter förstörs och tas sönder avsiktligt. Det kan även innebära att leva i ekonomisk utsatthet genom att inte ha eller få ha kvar de medel man behöver för att klara sig själv då dessa tas ifrån en av förövaren (ibid.).

I Socialstyrelsens (2016) *Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer* gällande arbetet med våld i nära relationer så beskriver man även att människors som är i beroendeställning i form av vård och omsorg i vardagen kan också bli utsatta för försummelse och vanvård genom att inte få sin medicinbehandling eller få en näringsfattig kost. Det finns även inom kvinnomisshandel en social utsatthet och det kan exempelvis innebära frihetsinskränkningar som att inte få träffa familj och släkt och även olika former av isolering kan förekomma exempelvis som att förhindras att få delta i sociala aktiviteter (ibid.).

Forskning kring detta fenomen och viss statistik

Brottsförebyggande rådet har skrivit flera rapporter om utvecklingen av dödligt våld mot kvinnor i nära relationer. I Brå rapport (2007) *Utveckling av dödligt våld mot kvinnor i nära relationer* beskriver man att mellan 1990-2004 fanns det i Sverige 253 konstaterade fall där kvinnor dödats av en man i nära relation. Detta ger alltså en siffra att det i genomsnitt är 17 kvinnor varje år som blir utsatta för det dödliga våldet i nära relationer. Det som visat sig i studien är också att nästan 50 % av de kvinnliga dödsoffren tidigare har anmält eller på annat sätt uppgett för någon att det utsatts för våld och hot innan brottet begicks, ca 40 % av kvinnorna hade gjort en anmälan till polis. Det vanligaste motivet till det dödliga våldet är svartsjuka och separation där kvinnan väljer att lämna mannen. Det visar sig att drygt 40 % av de kvinnor som dödas i våld i nära relationer dödas i samband med att kvinnan separerar från mannen (ibid.).

Enligt Brå rapport (2007) *Utveckling av dödligt våld mot kvinnor i nära relationer* är svartsjuka också ett starkt motiv och uppgår till drygt 20 % till det dödliga utfallet hos kvinnorna. Båda dessa motiv som mannen ofta har innehåller både kontrollbehov och dominanta aspekter. 80 % av det dödliga våldet i nära relation sker i offrets enskilda bostad eller förövarens och offrets gemensamma bostad. Det dominerande vapnet är kniv som finns lättillgängligt i hemmet och alltså inte misshandel som man kan tro, strypning är näst högst upp på listan (ibid.).

I Statens Offentliga Utredningar (1995) *Kvinnofrid* 1995:60 lyfte den tillsatta kvinnovåldskommissionen frågan om upprättande av kommunala handlingsplaner för att öka

uppmärksamheten för våld mot kvinnor och arbeta fram arbetsrutiner för handläggning av dessa ärenden. Förekomsten av handlingsplaner i Sveriges kommuner har sedan dess kartlagts vid ett flertal tillfällen (ibid.). I Amnestys undersökning (2004) *Mäns våld mot kvinnor i nära relationer: en sammanställning om situationen i Sverige* visade att skillnaderna mellan Sveriges kommuners kvinnofridsarbete är stora. Vissa kommuner arbetar aktivt med kvinnofridsarbete medan andra kommuner tenderar prioritera frågan mycket lågt. Kännetecknande för dessa kommuner är avsaknad av riktlinjer för socialtjänstens arbete och brister i informationsmaterial till våldsutsatta kvinnor. De kommuner som inte prioriterar frågan förlitar sig till stor grad till ideella kvinnojourer (ibid.).

I Amnestys rapport (2005) *"Har ej prioriterat frågan": en undersökning om svenska kommuners arbete för att bekämpa mäns våld mot kvinnor* ställdes frågan till kommunerna om de hade utarbetat handlingsplaner för sitt arbete med mäns våld mot kvinnor. Det framkom att 110 av 214 svarande kommuner hade utarbetat handlingsplaner för detta område och flertalet kommuner som ännu inte hade det arbetade med framtagande av handlingsplaner (ibid.).

I (2005) *Kommunala handlingsplaner för våldsutsatta kvinnor* såg man vid inventering, att ett år senare visades en ökning av andelen kommuner som hade handlingsplaner. Socialstyrelsen tillsammans med länsstyrelserna genomförde denna inventering och det framkom att 206 av landets 290 kommuner hade en handlingsplan för sitt arbete med våldsutsatta kvinnor. De fann att handlingsplanernas kvalitet varierade mellan kommunerna. Vanligast var att planerna innehöll rutiner för att säkerställa att kvinnorna som kommer i kontakt med socialtjänsten snabbt får hjälp. Handlingsplan kunde även innebära ett dokument med formulerade mål och åtgärder för att nå dessa mål, för kommunen eller för respektive verksamhet som handlingsplanen gällde. Ofta påtalades behovet av samverkan med andra myndigheter och organisationer samt behovet av informationsspridning i dessa dokument (ibid.).

Att förstå våldsutsatta kvinnor

Här kommer vi att skildra vilka kvinnor som enligt rapporter är mest utsatta för våld och vilka männen kan vara som utövar våldet. Enligt Brottsförebyggande rådets rapport (2007) *Utveckling av dödligt våld mot kvinnor i nära relationer* beskriver de att kvinnor som är den mest utsatta gruppen och faller offer för det dödliga våldet har en ålder på 40-49 år. Åldern varierar annars stort och ligger mellan 15-87 år. Kvinnan som utsätts för våld är ofta i låg rang i ett könsmaktsperspektiv. Dessa kvinnor tycks i stor grad, ca en tredjedel hamna i liknande relationer igen om de lyckats bryta sig loss från den våldsamma mannen (ibid.).

Statistik från Brottsförebyggande rådet (2015) visar att viktiga bakgrundsfaktorer som ger en ökad risk för att utsättas för våld i nära relationer är familjrelationer, ensamstående föräldrar, personer i åldern 16-34 år, person boende i flerfamiljshus, personer med högst gymnasial utbildning. Statistiken visar även att våldsutsatta kvinnor har det oftast sämre ekonomiskt än andra kvinnor och det skiljer sig inte heller mellan utrikesfödda eller svenskfödda kvinnor (<http://www.bra.se/bra/brott-och->

statistik/vald-i-nara-relationer.html"statistik/vald-i-nara-relationer.html).

I Brå rapport (2007) *Våld mot kvinnor och män i nära relationer* menar man att graden på utbildning, sysselsättning, etnicitet eller boenderegion tycks spela mindre roll i studien om frågan om utsattheten i våld i nära relationer. Faktum är att kvinnor som lever under försämrade villkor socialt och ekonomiskt, ger en ökad risk för att kvinnan ska hamna i en våldsam relation (ibid.).

I Brå rapport (2011) *Det dödliga våldets utveckling* menar man att den vanligaste åldern på männen som utför våldet mot kvinnan (det dödliga våldet) är något äldre än kvinnan, 43-49 år är den största gruppen män. De övriga grupperna är i åldern 18-88 år och i liknande spridning som kvinnan, dock något högre startålder. Dessa män har ofta stora sociala problem i form av längre arbetslöshet, förtidspensionerade eller beredskapsarbete. Gärningsmännen har ofta ett kriminellt förflutet och har ett eller flera missbruk, vanligast är alkoholmissbruk. Ofta har även kvinnan missbruksproblem och kvinnan är ofta alkoholpåverkad när det dödliga våldet utspelar sig. Psykisk ohälsa hos männen uppgår till närmre 93 % av de som gjorde en rättsundersökning vid brottmål, vilket inte innefattar alla våldsutövare utan endast den del av förövarna som får genomgå rättsundersökningen. De mest ställda diagnoserna hos våldsutövande män är personlighetsstörning och psykoser. Med detta sagt så leder dessa diagnoser i sin tur till att dessa män mår väldigt dåligt, ca 30 % tar sina liv eller försöker ta sitt liv då de utfört brottet (ibid.).

I Brå rapport (2007) *Utveckling av dödligt våld mot kvinnor i nära relationer* beskrivs studier som gjorts för tiden 1990-2004 och de kommer fram till att det dödliga våldet mellan man och kvinnan minskat och studien förmedlar att detta beror på lagändringar och en större social förståelse för de utsatta kvinnorna i form av bättre skydd och ökad uppmärksamhet kring kvinnovåldet, bättre ekonomiska förutsättningar för ensamstående kvinnor i form av t.ex. bostadsbidrag. Det har även gjorts framsteg inom sjukvården, framförallt inom akutvården, utökat stöd hos kvinnojourer och att det finns flera frivilliga hjälpinstanser för kvinnorna. Detta skall vara de saker som bidragit och påverkat till minskade siffror över det dödliga våldet (ibid.).

En slagen kvinnas dilemma

Det är inte alltid lätt för en utomstående att förstå varför en kvinna väljer att stanna kvar i en relation där hon blir slagen och psykiskt förtryckt (Eliasson, 2000). Vi som utomstående får försöka förstå kvinnans situation och kan se det som att kvinnan är i chock eller kanske ett trauma. Kvinnan har gett upp och lagt sig platt inför maktlösheten. Inte nog med att kvinnan känner rädsla och oro inför hur mannen skall reagera om hon agerar, hon måste också se och känna andra aspekter som rädslan för sociala konsekvenser, polisutredningar, barnen kan omhändertas, misslyckandet och vad ska "folk" säga. Detta är tyvärr vanliga reaktioner hos kvinnan, hon tar också mycket stort ansvar för det som hänt, kunde hon gjort något annorlunda så han inte skulle blivit så arg (ibid.).

Kvinnan har lätt för att förlåta mannen av kärlek och kanske rädslan för att bli ensam, ekonomiska aspekter och inte minst tanken på barnen om det finns några (Eliasson, 2000). Generellt har dessa

kvinnor mycket låg självkänsla, de kan känna sig ynkliga, dåliga och värdelösa. Någonstans har dessa kvinnor hopp om att mannen skall förändras, han lovar ju trots allt det dyrt och heligt efter varje gång det som inte får hända händer. Trots alla löften tar kvinnan på sig stor del av det som hänt, hon ser det som ett personligt misslyckande och talar om för sig själv att hon måste göra bättre ifrån sig nästa gång. Drömmen om att få göra ”grodan till prins” blir en drivkraft hos kvinnan som sakta bryts ner när våldet utövas. Till vardagen hör det till att försvara mannens agerande, - han hade ju druckit.- jag borde låtit han vara, han var ju så trött efter arbetet. Detta är en kort bild av hur det kan vara att leva som kvinna där mannen hon djupt älskar utnyttjar sin makt och använder våldshandlingar för att styra hennes liv (ibid.).

I Holmberg & Enander (2010) beskriver de hur en kvinna tar kraften att lämna sin våldsutövare. De beskriver att det centralaste hos den våldsutsatta kvinnan vid ett lämnande av sin våldsutövare är när hon ger upp. Hon behöver inte alltid nå botten för att gå. Men de skriver även att det inte så vanligt att dessa kvinnor faktiskt ger upp. När kvinnan väl når botten och känner att det handlar om liv eller död eller att hon är på väg att dö själsligen så kan det innebära att kvinnan får kraften till att göra en vändning i sitt liv. En kvinna som ser någon annan närstående lida offer för den våldsutövande mannen kan även det ge henne kraften att lämna relationen då det innebär en fara för någon annan en henne själv. Den våldsutsatta kvinnan kan få tankar om vem som ska bli dödad först hon eller mannen då hon känner har förlorat sitt förstånd av allt det som hon har genomlidit. Det kan då bli ett val som hon tvingas ställas inför, han eller hon. (ibid.).

Studier om socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor

I *Slutrapport från en nationell tillsyn 2012–2013* som publicerades 2014 har Inspektionen för vård och omsorg gjort en uppföljning av kvinnor som fått insatser av Sveriges kommuner då det levt i en våldsamt relation. Nästan alla av Sveriges kommuner kan ge råd och stöd och erbjuda skyddat boende till våldsutsatta kvinnor. Men sammanfattande kan Inspektionen för vård och omsorg konstatera att kommunernas arbete med våldsutsatta kvinnor inte har förbättrats sedan tidigare nationella tillsyner gjorts detta trots att det finns en tydlig lagstiftning om deras ansvar i området. Vid den förra nationella tillsyner så tillkom det vägledning, utbildningsmaterial och allmänna råd från Socialstyrelsen i syfte att öka stödet till socialarbetare inom området men kommunerna fortsätter att brista i sitt ansvar. Då kommunerna inte följer lagstiftningens krav så ger det en rättsosäkerhet. Det är stora skillnader i kommunerna gällande kompetens och kvalitet inom området. Det finns de kommuner som lever upp till lagstiftningen och andra krav som har en god kvalitet men dem är inte många enligt denna tillsyn. De kommuner som innehar en god kvalitet har ofta särskilt ansvariga och särskilda verksamheter som verkar för denna målgrupp (ibid.).

I *Slutrapport från en nationell tillsyn 2012–2013* från 2014 beskriver Inspektionen för vård och omsorg att kommunernas arbete med kvalitetsutveckling inom området våld saknas och att statistik och kartläggning ofta saknas och den övergripande uppföljningen är otillräcklig. Detta kan medföra att

man inom sin kommun inte vet hur många ärenden som man har handlagt under året eller vilka insatser man har gjort samt vad det har inneburit för dessa klienter. Det finns i många kommuner bristfällig ledning och styrning från nämnder och ansvariga och det är en stor rulljans på medarbetare särskilt inom de myndighetsutövande områdena. Våld i nära relationer har inte varit ett prioriterat område trots att det är socialtjänstens ansvar enligt lag (ibid.).

De handlingar och relationer mellan berörda parter som avses i socialtjänstlagen 5 kap. 11 § andra stycket motsvaras inte heller helt av de definitioner och kategoriseringar som nationell våldsstatistik inom andra sektorer bygger på. I Läns- och Socialstyrelsens rapport (2009) *Våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld – Alla kommuners ansvar* med våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld 2008–2009 visade att nästan ingen av de 80 slumpvis utvalda granskade kommunerna förde någon statistik över antalet ärenden eller insatser på området. Få kommuner hade kartlagt omfattningen av dessa problem. Merparten av de riktade socialtjänstverksamheter som de senaste åren etablerats i ett antal kommuner är så kallade öppna råd- och stödverksamheter, utan krav på biståndsbeslut och individbaserad dokumentation. Socialstyrelsen påpekar att dessa förutsättningar gör det svårt att redovisa statistik och bedriva forskning som kan ligga till grund för en kunskapsbaserad socialtjänstutveckling. Det kan dessutom innebära sämre rättssäkerhet för den enskilde (ibid.).

Holmberg & Bender (2003) har gjort en undersökning om attityder till våld mot kvinnor hos chefer inom socialtjänsten och hos politiker. Studien visar att chefer och politiker anser att våld är något som man ska lösa inom sin familj. Detta trots att det är ett socialt problem nationellt. De som hanterar frågan är de enskilda socialarbetarna eller socialtjänsten utan mål eller politiska direktiv (ibid.).

Sveriges arbete för att motverka våld mot kvinnor och vad det har lett till

Amnesty (2016) genomförde en undersökning om Sverige och deras arbete med våldsutsatta kvinnor, *Sweden: Submission to the UN committee on the elimination Discrimination Against Women* och i den rapporten beskrivs utvärderingen av den svenska regeringens senaste års satsningar och slutsatsen blir att ökad kunskap, ökad medvetenhet, utveckling i metodarbetet mot våld mot kvinnor, utbildnings- och informationsmaterial samt riktlinjer i myndigheter är det som man har satsat på. Men det ifrågasätts om man genom dessa ansträngningar har nått målet att göra förbättringar hos berörda myndigheter och om det har skett någon verklig förändring för de våldsutsatta kvinnorna (ibid.).

Amnestys rapport (2016) *Sweden: Submission to the UN committee on the elimination Discrimination Against Women* beskriver man att trots att Sverige det senast årtionde vidtagit vissa åtgärder samt gjort lagstiftningsåtgärder så är graden av könsrelaterat våld mot kvinnor och flickor fortsatt hög. Amnesty påvisar statistik från 2012 där det framkommer att sju procent av Sveriges kvinnor har varit utsatt för våld i nära relationer under det året. Lite mindre än fem procent av dessa anmälde brottet till polisen. Även om fler överfall och andra brott mot kvinnor i nära relationer rapporteras just nu mer frekvent till polisen så representerar den statistiken endast toppen på ett isberg då de flesta som utsätts för våld i nära relationer aldrig rapporterar detta till polisen. År 2013

rapporterades 27 100 överfall mot kvinnor och av dessa brott så begås 17 000 av en person som offret känner till (ibid.). I brottsförebyggande rådets rapport (2008) *Polisens utredningar av våld mot kvinnor i nära relationer* beskriver man att det finns flera anledningar till att kvinnor inte anmäler, några anledningar kan vara att kvinnan är rädd för mannen och orolig för att en anmälan skulle kunna ge mannen ytterligare en anledning att utöva våld. Praktiska och känslomässiga omständigheter spelar också in, att de har gemensam ekonomi eller gemensamma barn (ibid.).

Verksamt arbete på bästa möjliga sätt

I Amnesty's rapport (2004) *Mäns våld mot kvinnor i nära relationer: en sammanställning om situationen i Sverige* menar dem att ett bra och användbart verktyg för socialarbetaren i kommunerna att ha i sitt arbete kring våldsutsatta kvinnor är handlingsplan och standardiserade metoder. Men de menar även att de policy, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter och de program och metoder som finns att tillgå måste användas i praktiken och ha en relevans för att ha någon verkan. Vad gäller handlingsplaner så bör de innehålla samarbetsstrategier, tidsangivna konkreta åtgärder och aktiviteter utöver det skydd och stöd som ska finnas för våldsutsatta kvinnor (ibid.)

Amnesty (2004) beskriver även i sin rapport om *Mäns våld mot kvinnor i nära relationer: en sammanställning om situationen i Sverige* att handlingsplanen behöver vara politiskt förankrad och att det är viktigt med politisk styrning för att våldet mot kvinnor ska kunna motarbetas och bekämpas. De politiskt kommunövergripande handlingsplanerna ska klargöra det samhälleliga ansvaret för att motverka och bekämpa männens våld mot kvinnor och urskilja de faktiska åtgärder och utvecklingsområdena och brister som finns. Tydligt ansvar kring genomförandet av den kommunala handlingsplanen är angeläget. För att kunna säkra att arbetet leder till positiva förändringar så behövs utvärdering och uppföljningar göras. Uppföljning och utvärdering både gällande stödet till de våldsutsatta kvinnorna och omfattningen av mäns våld mot kvinnor. Rapporten beskriver att det även är angeläget att se brister i arbetet i olika inblandade aktörers arbete samt i den samverkan som sker mellan dem. De aktuella utvecklingsområdena borde urskiljas och utvecklas fortlöpande (ibid.).

Forskning från Storbritannien om socialtjänstens arbete kring våldsutsatta kvinnor

I *Rethinking Domestic Violence* (1996) skriven av Mullender beskrivs kvinnors försök att undkomma mäns våld och socialtjänstens och de närståendes arbete för att hjälpa och skydda de våldsutsatta kvinnorna som väldigt svårt. Mullender skildrar att i arbetet med att skydda våldsutsatta kvinnor får de som medverkar simma motströms då de simmar mot ett historiskt och globalt tidvatten. Tidvattnet kan börja vända men man beskriver att många kvinnor fortfarande drunknar (ibid.).

Mullender (1996) presenterar forskning som påvisar att det finns ett stort behov av utveckling inom arbetet med våldsutsatta kvinnor på socialtjänsten. Inom professionen har man inte tagit tag i detta

utan det är de kommunala enheter och andra agenturgrupper som har tagit initiativ för att främja det sociala arbetet med våldsutsatta kvinnor. Mullender presenterar en del direktiv för hur man ska kunna utveckla god praxis inom socialtjänsten när man arbetar med och kring våldsutsatta kvinnor.

Socialtjänster i Storbritannien har börjat att se våld i nära relationer som ett allvarligt problem och socialarbetare arbetar för att socialtjänsters avdelningar ska hitta lämpliga sätt att arbeta för att få till den bästa möjliga *best practice* (ibid.).

Mullender (1996) skriver att de tjänstemän som har antagit ett positivt arbetssätt har infört övergripande uppsättningar med riktlinjer och en övergripande politik som beskriver och ger indikationer på hur en god praxis och en hur god servicestandard ska vara och vilken service de våldsutsatta kvinnorna kan förväntas få. Mullender beskriver hur viktigt det är att arbetet kring dessa kvinnor är utarbetat utefter policys och riktlinjer samt att det ska finnas en god praxis för att alltid bemöta kvinnan på ett sätt så hon kan känna sig sedd och trodd på. Det är alltså viktigt med strategier och riktlinjer som är utarbetade på en högre nivå och som används i det praktiska arbetet och blir en levande del i socialarbetarens arbete (ibid.).

Mullender (1996) skriver vidare om incidenter då socialarbetaren på socialtjänsten för ett ögonblick har lämnat den våldsutsatta kvinnan på sitt kontor med den våldsutövande mannen vilket har resulterat i att den våldsutövande mannen har tagit kvinnans liv där på socialarbetarens kontor under detta korta ögonblick de lämnats ensamma. Socialarbetaren har inte haft tillräckliga kunskaper om våld i nära relationer eller haft tillräckliga kunskaper om riktlinjer och policys för hur man ska arbeta kring våldsutsatta kvinnor och har då inte heller insett hur allvarlig situationen är för kvinnan. Detta har alltså resulterat i att den våldsutsatta kvinnan har fått gå ett sådant ödesdigert öde tillmötes (ibid.).

Forskning från USA om socialtjänstens arbete kring våldsutsatta kvinnor

I den här studien som Haeseler (2013) gjort framkommer det att den amerikanska socialtjänstens stöd inte anses vara och ha en tillräcklig holistisk syn för att på bästa sätt kunna möta den våldsutsatta kvinnan. Artikeln syftar till att hjälpa till att informera leverantörer och administratörer inom socialtjänsten. Undersökningen bestod av att undersöka de viktiga faktorer, attribut och egenskaper som strävar efter att förbättra servicevården för kvinnor som utsätts för våld i hemmet (ibid.).

Haeseler (2013) beskriver att det finns högre uppsatta ledare inom socialtjänsten som menar att det finns ett behov av en mer övergripande, effektiv och detaljerad överblick av de våldsutsatta kvinnorna. Genom att förbättra strukturen för socialtjänsten kring delegering, fördelning och servicen så kan man förstärka socialtjänsten. Haeseler (2013) menar att genom att hitta mer holistiska, allomfattande, modeller och myndighetsramar så kan vården för de våldsutsatta kvinnorna få en mer ekologisk känslighet för alla de olika och många faktorer som är involverade i en våldsutsatt kvinnas situation. Eftersom att våldsutsatta kvinnor oftast kräver en mångfacetterad komplex vård på grund av hennes sammanvävda problem med övergrepp ges stöd och hjälp på bästa sätt genom ett ekologisk eller livsomsfattande förståelse. För att få bättre vård så krävs att man innefattar den kulturella mångfalden,

den geografiska platsen, nätverket, barnomsorg, sjukvård och kvinnans ekonomi som kvinnan befinner sig i. Genom att införa en inter-disciplinär systembaserad interinstitutionell och intra- agenturers ram så kan en multiagenturpraxis ge kvinnan den avancerade vård som hon har behov av. Den här studien pekar på att det behövs ett bättre samarbete som kan ge kvinnan ett allomfattande stöd och hjälp. Då den våldsutsatta kvinnans behov kräver så många tjänster samtidigt så behövs det en service och vård som är mer omfattande och holistisk. För att kunna nå dit så krävs det bland annat pedagogiska workshops (ibid.).

Haeseler (2013) beskriver att ur en internationell synvinkel så behöver socialtjänsterna tillhandahålla ett mångkulturellt mottagande. För de som har sämre engelska, för de icke-vita, så behövs en antiförtryck praxis då de är mer fördelaktiga eftersom dessa globalt responsiva metoder är av fördel och särskilt nödvändiga för svarta och andra etniska minoritetsgrupper hos våldsutsatta kvinnor. Våldsutsatta kvinnor i USA är en klart missgynnad grupp liksom de är i hela vårt globala samhälle. Våldsutsatta kvinnor hanterar många problem som att få en sysselsättning, skaffa yrkesstatus och säkra jobb för sina anhöriga. Genom socialtjänster som har en mer ekologisk känslighet i sitt förhållningssätt, en mer enhetlig multisocialtjänst så kan effektivare och förbättrad vård och service uppnås till de våldsutsatta kvinnorna (ibid.).

Haeseler (2013) studies resultat redovisar alltså att det behövs systembaserade ramar i det sociala arbetet för att kunna förbättra socialtjänstens vård. Socialtjänsterna bör förfina sina strukturella ramar och bli mer systemorienterade för att kunna förbättra stödet och hjälpen. Socialtjänsterna bör även arbeta för ett bättre samarbete med andra myndigheter för att utveckla och förbättra det stöd som de våldsutsatta kvinnorna får. Våldsutsatta kvinnor kräver ofta en komplex vård från flera organ och det vanligaste är att de behöver allt på en och samma gång vilket innebär att de som sitter i ledningen för den här typen av hjälp och stöd bör förse de våldsutsatta kvinnorna med en enhetlig och omfattande hjälp och stöd. Då kvinnorna behöver så mångfacetterad vård så behöver de mer exakta och effektiva hänvisningar och bedömningar annars så blir det lätt att de faller mellan stolarna i socialtjänstens utvärderings- och uppföljningstjänster (ibid.).

Sammanfattning tidigare forskning

Vi kan sammanfatta att den tidigare kunskap och forskningen kring socialtjänstens arbete kring våldsutsatta kvinnor är avgränsad. Nationella och internationella studier påvisar att socialtjänsten har behov av att utvecklas för att få till bra och om möjligt en *best practice* kring våldsutsatta kvinnor som söker hjälp. Våldsutsatta kvinnor har olika behov och det påverkas bland annat av deras kulturella eller socioekonomiska situation/bakgrund. Våldsutsatta kvinnors stöd bör ses ur ett helhetsperspektiv och ha ett holistiskt synsätt. Våld mot kvinnor har i nationella och internationella studier tolkats som svårt att hantera. Det finns även beskrivet att man inom socialtjänsten bör arbeta med att ha god praxis, utarbetade redskap såsom exempelvis riktlinjer, policys, handlingsplan och föreskrifter och en evidensgrundad praktik. Det finns få studier som teoretiskt visar socialtjänstens brister och det finns en

osäkerhet kring hur arbetet ska bedrivas. Vi hoppas genom denna studie att eventuellt kunna bidra med utvecklande kunskaper.

Teori Street-level bureaucracy

I det här kapitlet kommer den teoretiska utgångspunkten som vi valt att arbeta utifrån. Den insamlade empirin kommer att analyseras utifrån den. Socialarbetare studerades då det är dem som arbetar med våldsutsatta kvinnor och policy, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter som studien handlar om. Då socialarbetaren både har organisationens och individens krav att förhålla sig till så passade Lipskys teori in för oss att använda. Michael Lipsky lanserade ett verk vid namn *Street-level bureaucracy dilemmas of the individual in public services* innehållande hans teori Street-level bureaucracy under 1980-talet. Vi har använt oss av Lipskys (2010) teori då vi skrivit denna uppsats och har då använt oss av hans senaste utgåva. Vi har även använt ett verk av Roine Johansson (2007) *Vid byråkratins gränser: om handlingsfrihetens organisatoriska begränsningar i klientrelaterat arbete* som är en tolkning av Lipskys teori sedd i en svensk kontext.

Gräsrotsbyråkraterna

Socialarbetare är enligt Lipsky (2010) en form av gräsrotsbyråkrat. Poliser och lärare är även exempel på gräsrotsbyråkrater. Det menas en viss sorts offentligt anställda som utför arbete i särskilda omständigheter. Han beskriver även att i gräsrotsbyråkraternas arbete så har de en hög grad av direktkontakt med klienter och en hög nivå av handlingsfrihet. Individer som kommer till socialtjänsten behöver transformeras till klienter så de passar in i den definitionen och standardiseringen som gräsrotsbyråkraternas organisationer har för att kunna uppfattas som en klient. Den klientifiering som görs påverkar arbetet som socialarbetaren utför då processen från individ till klient innehåller kunskapsbrist, fördomar och en slentrianmässig bild av vad en klient är (ibid.).

Creaming är ett begrepp som Lipsky (2010) använder för att beskriva hur vissa klienter väljs ut av gräsrotsbyråkraten för att den har störst möjlighet att lyckas. Det kan innebära att gräsrotsbyråkraten använder mer av sina resurser till de klienter som har det lättast och det är i realiteten dem som har det minsta behovet av insatser, stöd och hjälp. Creaming kan även förekomma då gräsrotsbyråkraten väljer att arbeta med vissa klienter framför andra för att man har fördomar eller föredrar att arbeta med ett visst slag av klientel. Detta kan innebära att när man differentierar klienter så tilldelar man vissa ärenden särskilda möjligheter och ger dem ett sorts företräde. Ärenden som anses akuta får också undantas från regler och riktlinjer. Detta kan innebära att akuta ärenden får stå tillbaka medan någon som tilldelats särskild uppmärksamhet på grund av sin ställning får gå före (ibid.).

Johansson (2007) har gjort en egen tolkning av Lipskys teori om gräsrotsbyråkrater. Han beskriver att organisationen kräver att den utsatta individen omförhandlas till en klient för att bli en del av organisationen och inte behandlas som individer. Han beskriver även att ingen organisation kan ta hand om hela människan utan endast den klient som har skapats i mötet med gräsrotsbyråkraten. Organisationens krav på att gräsrotsbyråkraten verkar för att kategorisera klienten så att denne får hjälp, stöd och insatser. Klienterna bör transformeras och bli konstruerade så att de blir just klienter

och sedan ska gräsrotsbyråkraten se till att klienten har en form som passar in i organisationen och efter det kan klienten få stöd och hjälp av organisationen inom dess specialisering. Johansson beskriver att gräsrotsbyråkraterna utför myndigheters och politikernas beslut i sitt arbete med utsatta individer (ibid.). Eftersom byråkratin enligt Johansson (2007) är så specialiserad så behöver individen förenklas genom att organisationen bara har avseende till enbart vissa av klientens egenskaper. Vad som anses relevant avgörs av organisationen och inte av individens villkor. De konkreta byråkratiska organisationerna begränsar sina verksamheter inom specifika specialiserade områden och de verkar bara inom det området. Gräsrotsbyråkraternas sätt att arbeta på präglas av att de gör individuella bedömningar med hjälp av generella riktlinjer och regler. Johansson menar att gräsrotsbyråkraten har en stor makt då hen är den enda som har full insyn i klientens och organisationens förhållanden. Att vara en gräsrotsbyråkrat innebär även att ligga i konflikt med att vara en organisationsrepresentant och att vara människa och är enligt Johansson inbyggt i den rollen som gräsrotsbyråkraten har. I arbetet som socialarbetare så ingår det att ha mänsklig dimension, sunt förnuft och en improvisationsförmåga som inte kan förklaras vetenskapligt (ibid.).

Den relation som finns mellan klienten och en gräsrotsbyråkrat är enligt Johansson (2007) relativt ojämn. Johansson beskriver ett perspektiv på det ojäma förhållandet mellan klient och gräsrotsbyråkrat som handlar om språket. Gräsrotsbyråkraten använder ofta ett fackspråk som gör att förhållandet och makten dem emellan blir ojämnt då gräsrotsbyråkraten använder termer som är rådande och som kan upplevas främmande för klienten. Detta kan alltså innebära att klienten inte förstår vad gräsrotsbyråkraten talar om (ibid.).

Johansson (2007) beskriver att den största makten har gräsrotsbyråkraten då det är hen som ska handlägga och göra en del beslut i ärendet. Klienten kan bli beroende av gräsrotsbyråkraten och att hen gör det den ska. Klienten kan endast vänta på att ärendet blir handlagt. Relationen dem emellan är även den ojämn då klienten ser kontakten med socialarbetaren som en unik kontakt medan gräsrotsbyråkraten kan se klienten som en i mängden. Gräsrotsbyråkraten verkar oftast på hemmaplan. Klient och gräsrotsbyråkrat möts oftast på gräsrotsbyråkraternas kontor eller på en plats som denne valt ut och är då bekant för hen, även detta gör att förhållandet dem emellan blir ojämnt (ibid.).

Metod

I det här kapitlet så vill vi beskriva genomförandet av studien samt göra en förklaring till valet av metod. Här kommer vi att redogöra för hur vi har gjort insamling av empirin och vilka metoder som vi använde samt beskriva hur vår empiri har analyserats. Vi kommer att tydliggöra och diskutera tillförlitligheten i vår studie. När vi intervjuade socialarbetarna så kunde vi få ta del av deras upplevelser och livsvärldar och hur de skildrar sitt arbete vilket studien frågade efter. Vi valde då att ha en kvalitativ ansats då den är lämpad för att undersöka upplevelser vilket är av betydelse för denna studies syfte. Vi har använt oss av en hermeneutisk vetenskapsteoretisk ansats då vi ville få en förståelse för hur socialarbetaren upplever det våra frågeställningar frågar efter. Vi kommer även i nedanstående kapitel att diskutera det faktum att vi har varit två att genomföra denna studie och hur vi hade kunna göra det annorlunda.

Vi har gjort en studie om det strukturella arbetet kring samhällsgruppen våldsutsatta kvinnor. Studien har genomförts genom kvalitativ metod. Kvalitativ metod används lämpligen för att få reda på socialarbetarens upplevelser och erfarenheter (Bryman, 2011). Vi använt oss av respondenter som är delaktiga i den företeelse som ska undersökas när vi genomför intervjuer för att de som ska intervjuas för denna studie är dem som upplever det vi är intresserade av att undersöka. Vi har valt att lägga vikt vid att förstå hur respondenterna tolkar och uppfattar händelser och frågor.

Vi valde att genomföra semistrukturerade kvalitativa intervjuer. I semistrukturerade intervjuer så har man enligt Bryman (2011) en uppsättning med frågor som är lite mer allmänt formulerade vilket då även möjliggör att intervjuaren får utrymme för följdfrågor. Vår intervjuguide har haft ett visst tema men dessa teman som frågorna har gett plats för uppföljningsfrågor för att kunna fördjupa oss i dem svar vi vill eller behöver veta mer om. Det finns nackdelar då man gör en semistrukturerad intervju som Bryman (2011) har beskrivit. Det blir svårt att göra generaliseringar av resultatet som man får och det är även svårt att göra någon tillämpning av resultat inom något annat område (ibid.). Vi har frågat frågor om bakgrundsinformation såsom exempelvis arbetsroll, erfarenheter och utbildning, förutom de frågor vi hade om studiens frågeställningar. För att förstå studien ur ett vidare och ett extra perspektiv så har teorin om gräsrotsbyråkrater använts för att analysera vårt material.

Förförståelse

Inom kvalitativ forskning och inom forskningsvärlden så diskuteras förförståelsen för det man ska undersöka. Förförståelse är ett annat ord för fördomar och det är inom forskningen viktigt att tydliggöra sin förförståelse då den påverkar vår förståelse av saker och ting. Vår förförståelse inför denna studie har varit att vi haft en ganska kritiskt syn på socialtjänsten och deras arbete. Vi har haft en tvekan till att alla kommuner har ett lika arbete utefter policys, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter och vi har även haft tankar om att det inte heller blir särskilt bra gällande den likabehandling som socialarbetaren ska sträva efter. Vi har tänkt att då vi är människor med olika förutsättningar som är utförare av detta komplexa arbete och vi arbetar även alla under olika

förutsättningar och att det borde det innebära att det blir stora svårigheter med en likabehandling och sättet att arbeta med policy, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter kring våldsutsatta kvinnor.

Vetenskapsteoretisk ansats

Hermeneutikens ursprung härstammar från grekiskan och betyder tolka (Sohlberg & Sohlberg., 2013). Vi har att tolkat vårt material och därför har vi att tillämpat hermeneutik i studien. Sohlberg & Sohlberg (2013) beskriver att man inom hermeneutisk tradition inte strävar utefter att förklara någonting utan betonar i högre grad förståelse för exempelvis texter eller mänskliga avsikter (ibid.).

Bryman (2011) beskriver att termen hermeneutik härstammar från teologi och som inom samhällsvetenskaplig forskning motsvarar det teori och metod när vi ska tolka människors handlingar. Betoningen ligger på behov att urskilja saker och ting utifrån den sociala aktörens perspektiv. Det hermeneutiska synsättet inbegriper insamling och analysering av fakta som gör det möjligt att få en förståelse av kontexten. Inom hermeneutiken är forskarens tankar, intryck och känslor om ämnet viktiga och kallas för förförståelse detta hjälper forskaren att se ämnet och förstå dess helhet (ibid.).

Bryman (2011) beskriver att genom att ha intagit ett tolkande synsätt kan det innebära att de som forskar kan komma fram till förvånande resultat. Om forskaren intar ett en extern synvinkel, alltså betraktar den sociala kontexten i ett utifrånperspektiv kommer hen inte att bara visa hur en grupp människor som är medlemmar i en social grupp tolkar omgivningen. Det kommer att bestå av fler tolkningar som Bryman beskriver. Forskaren kommer med stor sannolikhet att sätta tolkningarna i en samhällsvetenskaplig referensram vilket gör att det blir en dubbel tolkning då forskaren försöker tolka andras tolkningar (ibid.).

I studien ville vi komma åt de förställningar om respondenterna hade, hur de tänkte sig världen, vare sig det är sant eller falskt med våra ögon, Därför var hermeneutik den vetenskapsteoretiska ansatsen som vi ansåg passade bäst. Målet med en hermeneutisks ansats är som vi har tolkat att förstå vissa fenomen snarare än att förklara det eller bekräfta hypoteser.

Denna studie har forskningsansats abduktion (Larsson, 2005). Detta då det inte är möjligt att dra några slutsatser av enbart teori eller av enbart empirin som vi har samlat in. Genom att använda oss av abduktion så blandar vi induktion och deduktion och utgår från vårt empiriska data. Detta innebär även att vi bör beakta det teoretiska. Fall kan analyseras eller tolkas från teoretiska antaganden kring vissa mönster som om de vore riktiga och kan klargöra de fall som har undersökts. För att kunna se mönster så har vi använt oss av teori som redskap. Då vi växlar mellan teori och empirin och dessa två har inverkan på varandra och då tillika på studiens resultat (ibid.).

Urval

I vår studie så har vi valt att ha ett målinriktat urval (Bryman, 2011). Faktumet att vi har haft en begränsad tid för att genomföra studien blev en anledning till att vi inriktade oss på ett målinriktat urval. Det är ett strategiskt urval och genom detta urval försöker man att få en överensstämmelse

mellan urvalet och forskningsfrågorna (ibid.). Vi gjorde det valet för att det skulle kunna ge oss specifik information om precis det som vi ville veta mer om. Vi vill undersöka de socialtjänster som har innehar dokument om olika generella policy, riktlinjer, handlingsplaner och föreskrifter tillgängliga i sitt arbete kring våldsutsatta kvinnor. Man genomför då ett icke-sannolikhetsurval vilket också kan ge oss begränsningar (Bryman., 2011). Detta kan enligt Bryman (2011) bidra till att det blir svårare att göra en generalisering till en stor population. Då vi gjort detta urval så kan det innebära att vissa individer på det sättet får en större möjlighet att medverka i vår undersökning, då vi sökte efter socialarbetare som arbetade och innehar dokument med policy, riktlinjer, handlingsplaner och de föreskrifter som kommunernas olika socialtjänster har. Genom vår avgränsade tid för denna studie så möjliggjorde vi att genom att välja ett målinriktat urval få information som var karakteristisk i enlighet med det som vi var angelägna om att få veta mer om. Våra intervjupersoner valdes ut utifrån syftet med studien. Då vi valt att ha ett målinriktat urval så ökade chansen att kunna få information gällande de frågeställningar vi hade för denna studie (ibid.).

Tillvägagångssätt

Vi har gjort vårt yttersta för att vara så noga som möjligt med att beskriva vårt tillvägagångssätt. Vårt mål var att få intervjua tillräckligt många socialarbetare inom socialtjänsten i flertalet olika kommuner som krävdes för att genomföra vår studie. Vilket innebar att vi fick möjlighet att hämta empiri från flera olika kommuner och vi hoppas att det ska ha möjliggjort en större variation i vårt resultat. I de olika kommunerna så ser organisationerna mångsidiga ut i sin utformning gällande sina policy, riktlinjer, handlingsplaner och föreskrifter vilket då borde gett oss en större variation. Vi hoppades på att få fatt på respondenter med en stor variationsrikedom gällande skiftande åldrar, utbildningar och arbetslivserfarenhet. Ursprung, etnicitet eller någon typ av könstillhörighet har vi inte lyft fram i denna studie då detta inte skulle påverka studiens resultat avsevärt då studiens syfte inte inbegriper de faktorerna.

Vi valde att maila till sex stycken enhetschefer för att stämma av om det var möjligt för oss att få intervjua deras socialarbetare kring studien syfte. Detta möjliggjorde att vi skulle kunna få en kontakt med socialarbetare per telefon eller per mail och då beskriva i korthet vad vår studie handlade om. Vi trodde det skulle möjliggöra för oss att hitta intervjupersoner som var villiga att medverka. Samtliga enhetschefer på socialtjänster som vi mailade till och frågade om att möjligtvis kunna få en eventuell intervju av, vidarebefordrade vår förfrågan till socialarbetaren som verkar inom vuxenheten med våld i nära relationer. Vi blev efter det kontaktade via mail av två socialarbetare som ville delta i studien. De mailade för att boka in en tid för intervju. En av dessa respondenter som vi kan kalla respondent ett ville även att vi skulle ringa upp för att kunna få lite mer information kring vår studie och dess innehåll. Det var även en annan av respondenterna som vi kan kalla respondent två som bad om att få intervjuguiden skickad till sig på förhand innan intervjun för att på bästa sätt kunna förbereda sig och se om hon kunde besvara det som vår studie frågade om. Vi skickade vår intervjuguide och efter det

hörde respondenterna av sig per mail med en tid för intervjun. Efter tre veckors väntan på svar från resterande fyra kommuner så började vi med att ringa upp ytterligare två andra kommuner för att fråga om de eventuellt kunde tänka sig att medverka. Första samtalet slutade med att ingen svarade medan andra tillfället som vi försökte ringa samma möjliga respondent så blev det ett svar med ett löfte om att ringa åter igen till oss då respondenten var upptagen vid detta tillfälle. Respondenten ringde upp och vi bestämde att det skulle få bli en intervju.

I en av kommunerna återkallade enhetschefen sin vidarebefordran av mail och det blev ett nej till en intervju med någon socialarbetare hos dem. Enhetschefen kontaktade då oss via mail för att berätta att det inte var möjligt för oss att få till en intervju då de hade en alldeles för hög arbetsbelastning i dagsläget och troligtvis ett tag framåt. Efter en tids väntans så var det inga fler av dem som vi hade kontaktat som verkade ha möjlighet att delta. Vi började då att ringa istället till olika kommuner för att få tag på fler respondenter som skulle passa för vår studie. Vi ringde till ytterligare tre kommuner och lämnade information om studien och våra kontaktuppgifter så skulle de återkomma när och om de hade möjlighet till det. Ytterligare en socialtjänst kontaktade oss och vi bokade in en intervju. Under två av våra intervjuer så deltog det två stycken respondenter i intervjun vilket gjorde att vi fick sex stycken respondenter totalt som medverkade. Studien innehåller intervjuer med fyra olika socialtjänster från olika kommuner. Respondenterna arbetar alla med våldsutsatta kvinnor och samtliga innehar olika generella typer av policy, riktlinjer, handlingsplaner och föreskrifter som innefattas i deras arbete

Samtliga respondenter fick ett informationsbrev av oss via mail (Se bilaga 1) där vi berättade om studiens syfte samt lyfte de etiska aspekterna som var relevanta och vi delgav dem information om hur vi tänkt genomföra intervjun. Innan vi genomförde vår första intervju så övade vi hemma tillsammans på att genomföra intervjun med vår intervjuguide. Detta för att skapa en form av trygghet samt för att höra att de frågor som vi sammanställt verkligen passade för vår studie. Bryman (2011) menar att genom att testa och säkerställa sin intervjuguide så ger det en chans till att eliminera opassande frågor eller frågor som kan feltolkas. Denna övningsintervju kan även ge den som intervjuar en säker- och trygghet som passar bra att ha vid en intervju. Genom diskussion och denna övningsintervju på varandra så kunde vi ta bort en del frågeställningar samt la till fler och andra frågeställningar samt att vi ändrade ordningen på dem lite grann. Vi genomförde alltså en testintervju på oss själva vilket gav oss en fördel då vi redan då kunde se att vissa frågor inte passade in för vår studie redan innan vi började att samla in vår empiri. De frågor som inte var öppna och de som inte passade in tog vi bort. Genom att göra detta test så fick även vår första intervju ett gott och bra resultat. Vi har inte fokuserat på teorin i början av vår studie utan mer på att få tag på respondenter och se till att intervjuguiden var bra vilket inte gav oss exakt empiri utan lite ojämn. När vi genomförde våra intervjuer så var vi nog lite för försiktiga att fråga hur de skulle ha gjort i vissa kontexter, vi ville ha exempel av socialarbetaren för att vi skulle kunna förstå och precisera att vi tolkat det dem sagt rätt. Då vi fick en väldigt bra skildring av hur socialarbetaren använt sig av policy, riktlinjer, handlingsplan och

föreskrift i en tydlig fallbeskrivning så hoppades vi att socialarbetarna skulle kunna gett oss lite fler fallbeskrivningar vilket hade gett oss skildringar av fler unika fall där de verkligen har fått användning av de ramar som finns i de policy, riktlinjer, handlingsplaner och de föreskrifter som de bör förhålla sig till.

Intervjuerna har spelats in med våra mobiltelefoner och har sedan skickats till vår datorer via mail. Vi skrev ut alla intervjuerna i skriftligt format och numrerat dem. Intervjuerna skedde på socialarbetaren arbetsplatser och vi har båda två deltagit under intervjuerna. Den ena av oss varit som ett stöd till den som leder intervjun och har genom det bidragit till att ställa följdfrågor samt hjälpt till att komma ihåg det substantiella i vår undersökning. Studiens ansats är hermeneutiskt vilket innebär att vi har tolkat det materialet som vi har fått ut av intervjuerna. Intervjuerna pågick och varade under 45-60 minuters tid. Kvale & Brinkmann (2009) beskriver att det inte finns några standard förfaringssätt när man ska transkribera men vi valde att transkribera intervjumaterialet så fort vi fick möjlighet. När vi har tolkat empirin så har vi möjligtvis påverkats av intervjusituationerna, genom att ha sett respondenternas olika sätt att uttrycka sig på såsom kroppsspråk och olika gester. Det har möjliggjort att vi troligtvis kan ha blivit influerade av de socialarbetare som vi har mött och hur vi har uppfattat vårt insamlade material jämförelsevis med om vi bara hade tagit del av dessa intervjuer bara genom skreven text. Vi har varit särskilt intresserade av innehållet i det som berättas och inte i hur det uttrycks. Eftersom vi haft en så begränsad tid på oss att genomföra denna studie så har vi gemensamt delat upp delar av arbetet mellan varandra. Insamling av empirin genomförde vi tillsammans och delade sedan upp vem som skulle göra transkriberingen. Vi delade även upp den tidigare forskningen och skrev ungefär lika stora delar av det. Under våra intervjuer så har en av oss varit den som har haft en ledande position som intervjuare. Den andra personen av oss har då lyssnat och ställt följdfrågor vid behov. Vi turades om att vara den ledande vilket innebar att det blev vid två tillfällen vardera. Det teoretiska perspektivet har vi också försökt att dela lika på genom att läsa skriva och hitta vad som var relevant för den här studien att använda.

Analys

När vi transkriberat vårt material så läste vi igenom det noggrant, flera gånger. Vi sorterade det med olika siffror och färgpennor som urskilde olika teman och den essentiella empirin vi sökte och upptäckte. Vi gjorde sedan kodifieringar i det transkriberade materialet. Vi läste det rad för rad och empirin kodades fortlöpande. Koder utvecklades alltså under tiden som vi arbetade med empirin. Kodifieringen bestod av att med siffror och pennor understryka och numrera de ämnesord som vi tyckte verkade relevanta. Det framstod då tre olika teman. De tre teman som framstod var policy, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter, Kompetens och kompetensutveckling och kategorisering. Dessa tre valde vi tillsammans ut då de var så uppenbart framträdande i vår insamlade empiri och den kodifieringen vi gjort. Teorin om gräsrotsbyråkraternas dess kategoriseringar, generaliseringar och

tankar om specialister var även lite styrande vid kodningen. Vi tog ansvar för varsitt tema och det sista kvarvarande temat diskuterade vi och bearbetade vi fram tillsammans.

Studiens tillförlitlighet

Nedan kommer ett avsnitt om tillförlitligheten i vår studie, samt en beskrivning av hur vi har gått till väga för att kunna ha fått så god och bra tillförlitlighet som möjligt. Vad vi skulle kunnat göra på annat sätt och om att vi har varit två som har skrivit i en studie. Enligt Bryman (2011) kan graden av studiens reliabilitet och validitet ange studiens tillförlitlighet. Backman (2008) beskriver även att del av syftet med att redovisa detaljerat är evaluering. Evalueringen innebär en värdering av vårt empiriska tillvägagångssätt, vilket läsaren då kan göra om studien noggrant redovisar sitt förfaringsätt (ibid.). Vi kommer att presentera vad begreppen reliabilitet och validitet innebär i vår studie samt vad dessa begrepp innebär generellt.

Reliabilitet

Graden av extern reliabilitet betyder enligt Bryman (2011) i vilken omfattning en undersökning kan återupprepas. Om studien skulle upprepas igen så ska det rent tekniskt vara möjligt att få samma resultat. Vi har försökt att redovisa så detaljerat som möjligt hur studien har genomförts för att öka den externa reliabiliteten. I kvalitativa intervjuer så går en del av studiens delar att replikera men det är i stort sett omöjligt att återupprepa alla delar av en kvalitativ intervju. Tillfälligheter och slumpartade faktorerna påverkar troligtvis en studies resultat. Enligt Bryman så ska en replikerbar studie kunna innebära att det bör vara möjligt att utföra undersökningen på samma tid, i samma miljö med samma intervjupersoner tillsammans med samma intervjuguide. Alla dessa faktorer skulle troligtvis ändå inte kunna ge en replikerbar studie då det är så många andra faktorer som också spelar in. Det är i princip omöjligt att återupprepa de olika sinnesstämningar som våra medverkande intervjupersoner befann sig i (ibid.). Även det faktum att vi är människor som konstant är under utveckling gör att vi troligtvis har förändrats personligen under den tiden efter att vår undersökning genomfördes.

Den interna reliabiliteten kan enligt Bryman (2011) stärkas genom att vi under studiens gång diskuterar och kommer överens om de tolkningar som ska göras av den insamlade empirin och är överens om hur vi ska redogöra den tolkningen i vår studie. I Kvale och Brinkmann (2009) menar de att ett allt för stor koncentration på reliabiliteten i en studie kan göra att inspiration och rikligheten på variation kan förhindras.

När vi har intervjuat respondenter så har vi använt oss av en semistrukturerad intervjuguide vilket gör att vi inte exakt har följt vår intervjuguide i den ordningen som den är i. Det har gett oss ett utrymme för följdfrågor, vi har dock strävat efter att följa vår intervjuguide så mycket som möjligt vilket kan öka vår reliabilitet. Kvale och Brinkmann (2009) menar att intervjuarens reliabilitet kan ifrågasättas då hon avviker från intervjuguiden genom att ställa exempelvis ledande frågor vilket kan ha en inverkan på svaren så mycket vilket gör att det går att tvivla på reliabiliteten. De menar även att

den som intervjuar kan genom sitt kroppsspråk och sina verbala reaktioner kan påverka de svar som hen får. Kvale och Brinkmann beskriver även att ledande frågor faktiskt kan lämpa sig kvalitativa forskningsintervjuer då de ledande frågorna kan möjliggöra att pröva tillförlitligheten i respondentens svar och bekräfta intervjuarens tydning (ibid.).

Validitet

I Kvale & Brinkmann (2009) så beskriver de att validera är att kontrollera, ifrågasätta och att teoretisera. Man lägger en kritisk analys av sin studie och påvisar sitt perspektiv på ämnet och redovisar hur man har arbetat för att inte göra en snedvriden tolkning eller ha haft en selektiv perception. I litteraturen frågar de sig varför det ska kunna gå att göra en generalisering när man får sin empiri genom kvalitativa intervjuer. De beskriver att all generalisering grundar sig i att den är giltig i all rum och tid. De menar att validitet kan beskrivas enkelt, vilket innebär att man ska kunna uttrycka riktigheten och styrkan i ett yttrande samt ha en giltighet till sanningen. Alltså en slutsats som är giltig är försvarbar, hållbar, välgrundade och övertygande. För att kunna skapa validitet ur en kvalitativ forskning så behövs det ses ur ett mer omfattande perspektiv och då blir validiteten i undersökning att du verkligen speglar de företeelser och variabler som du faktiskt intresserat dig för (ibid.).

Validitet är enligt Bryman (2011) det begrepp som anger tillförlitligheten i ditt vetenskapliga studium. Intentionen med vår studie har varit att skildra, förstå och få en ökad kunskap om hur socialarbetare upplever att handlingsplaner, riktlinjer, policy och föreskrifter påverkar dem i deras arbete. Vi bedömer att undersökning verkligen har gått ut på det vi ville försöka förstå, skildra och få en ökad kunskap om har blivit undersökt.

Vi har haft tematiserade semistrukturerade intervjuer som vi anser har gett oss ett givande material. Intervjupersonerna har fått utrymme att få tala fritt och öppet utifrån de teman vi har haft. Vi har visat vår intervjuguide för vår handledare och frågat om råd gällande att frågorna rör vid och inbegriper det som vi ville undersöka för att på så sätt kunna öka validiteten i vår studie. Vår handledare verkade tycka att studieguiden var okey och gav sitt samtycke till att vi kunde genomföra studien med den. Under intervjuerna så har vi försökt att försäkra oss om att vi bara har undersökt det som vi ville undersöka alltså gällande vårt ämne genom att följa vår intervjuguide i en sådan grad som det har varit utförbart. Enligt Bryman (2011) så ska det finnas en anknytning mellan den insamlade empirin och teorin för att kunna få en intern validitet. När vi i denna studie har genomfört en analys så har vi försökt att säkra en hög intern validitet genom att visa och tydliggöra den korrelation som vi ser finns mellan teorin och vår empiri och slutsatserna vi kan dra av det.

Generaliserbarhet

Backman (2008) skriver att för att kunna göra en generalisering så innebär det att vi vill kunna vara säkra på att det vi studerar ska kunna gälla en hel grupp, population, miljön, procedurer, processer

eller de betingelser som vi undersöker. Vår strävan har i denna studie varit att få ett så generaliserande stoff som möjligt. Kvale och Brinkmann (2009) beskriver att om resultaten i en intervjustudie värderas vara reliabel och valida så kvarstår frågan om de kan föras över till andra situationer och andra studiumspersoner så att det kan genomföras en generalisering. Det är ett krav inom all samhällsvetenskaplig forskning att den ska producera kunskap som är generaliserbar. Det bygger på att all vetenskaplig kunskap nödvändigtvis är giltig från evighet till evighet för alla platser och alla tider (ibid.).

Bryman (2011) menar att genom extern validitet så ska vi kunna generalisera studiens resultat till andra miljöer och sociala situationer. Då vi har haft totalt sex intervjupersoner så anses inte våra respondenter presentabla för hela urvalsunderlaget, alltså hela populationen så därför kan vi då inte göra några generaliserbara konklusioner till en hel population. Det kan vara möjligt att generalisera vårt material till den grupp med socialarbetare på socialtjänsten som arbetar med våldsutsatta kvinnor. Vi kan även se en möjlighet till att eventuellt göra en generaliserbarhet hos andra socialarbetare som arbetar med liknande eller andra sorter av våldsärenden i nära relationer på socialtjänsten då dem verkar med och under samma förutsättningar som de i studien gällande.

Etiska överväganden

Under vår studies gång så har vi eftersträvat det angivna i lagen om etikprövning av forskning som avser människor (SFS 2003:460). Vårt examenarbete har genomförts under insyn av vår högskola Ersta Sköndal Bräcke och institutionen samt vår handledare som har förenat tillsammans med oss studenter ansvaret för att de forskningsetiska principerna har följts. I denna studie så har vi ett grundläggande individskydds krav som har specificerats i följande fyra gemensamt allmänna huvudkrav som ska finnas inom denna form av forskning. Vi har använt oss *samtyckeskravet*, *informationskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet* (ibid.). Vi har även aidentifierat all information i enlighet med det som Bryman (2011) beskriver om hur man ska aidentifiera. Allt insamlat material och information har förvarats enligt konfidentialitetskravet (ibid.). Vi har haft samtal och diskussioner om god forsknings sed och dokumentationssed i enlighet med vetenskapsrådets rekommendationer (Vetenskapsrådet, 2011), och detta genomsyrar hela vår studie. Vi har noga redovisat samt gjort en noga urskiljning av våra egna tolkningar och värderingar (ibid.). I enlighet med samtyckeskravet och informationskravet så har vi informerat de medverkande att allt är under frivillig basis och alla medverkande har rätt att när som helst dra sig ur denna studie med omedelbar verkan (Bryman, 2011). Information om samtyckeskravet har lämnats till samtliga medverkande i ett brev (bilaga 1). När det gäller nyttjandekravet så har vi informerat de medverkande att allt material kommer att hållas skyddat från alla andra utom oss två studenter och vår handledare så att inte obehöriga kan ta del av materialet. All insamlat empiri kommer endast att användas till denna studie och när examensarbetet är färdigt och godkänt så kommer samtligt insamlad empiri och annat material att förstöras (ibid.).

Brinkmann och Kvale (2009) så skriver man om hur viktigt det är att i kvalitativa studier kunna bedöma eventuella konsekvenser som kan bli genom sin undersökning. Den etiska principen att man genom sin studie ska göra gott och ska se till att den grupp eller person som studien involverar ska ses i ett utilitaristiskt perspektiv, alltså summan av studiens fördelar och vikten av den kunskap vi får ska uppväga risken att deltagare lider skada och då kunna rättfärdiga ett beslut att studien ska genomföras (ibid.). Det utilitaristiska perspektivet och tankesättet har vi haft med oss och strävat efter att uppnå genomgående under hela studiens genomförande.

Metoddiskussion

Motivet till valet av metod var som vi tidigare beskrivit att vi ville få ta del av och få en förståelse av de förställningar socialarbetarnas upplever. Vi har heller inte innan eller under studien tänkt att utveckla någon teori. Vi har läst om exempelvis Grounded theory och förstått att vår studie skulle kunna genomföras med den men vi tyckte inte den lämpade sig bäst för denna studie då Grounded theory studerar det mänskliga beteendet och eventuella interaktioner som sker med andra människor och vad händer där. Om vi inte hade utgått från hermeneutiskt vetenskapsteoretisk ansats hade vi inte haft möjligheten att tolka empirin såsom vi har gjort nu. Vi ville genom vår studie skildra socialarbetarens upplevelser av saker.

Vårt motiv till den teoretiska referensramen som vi valt var att den kunde bidra till att vi får en djupare förståelse av vårt data. Detta genom att Lipskys teori just handlar om en viss sorts offentligt anställda som utför arbete under särskilda omständigheter. Exempelvis socialarbetare som studien handlar om. För att försöka öka tillförlitligheten i studien så var vi verkligen angelägna om att vi hade förstått saker rätt som respondenten uttryckte när vi genomförde våra intervjuer. Vi försökte verkligen se till att vi uppfattade det som sagts var rätt uppfattat vilket vi tycker är en av denna studies styrkor. Vi raderade sådana frågor som gick att svara endast jag eller nej på för att få en mer deskriptiv empiri. Ett problem som uppstod under datainsamling var att vi ville få fram olika situationer och exempel på olika saker som socialarbetarna varit med om när de arbetat, men det misslyckades vi lite med och det kan ha gjort att vi fick färre tydliga exempel i vår insamlade empiri.

Vi testade att genomföra vår intervjuguide på oss själva innan vi genomförde våra intervjuer så det hoppas vi att har bidragit till ett bättre resultat eftersom att vi kunde ändra våra frågeställningar då vi förstod att de inte passade in. Vi hade också kunna prova den på någon annan men ansåg att det ändå skulle behövas en viss förkunskap för att förstå frågorna. Under studiens början så försökte vi tidigt att finna intervjupersoner. Det var dock svårt att få tag på respondenter att intervjua. Det kan eventuellt ha gett studien begränsningar då det blev ganska få intervjupersoner som deltog i den här studien. Vi skrev även tidigt våra frågor till intervjuguiden, men vi tror att om vi hade haft ett större fokus på vår teori tidigt under studiens början så hade vårt material möjligtvis inte varit så ojämnt.

Vi tror och hoppas att då vi har använt oss av hermeneutik, abduktion, och noga redovisat studiens reliabilitet, validitet och generaliserbarhet bör det öka studiens tillförlitlighet.

Resultat och teoretisk analys

I kommande kapitel så kommer vi att presentera vårt resultat och vi kommer även att genomföra en teoretisk analys av vår insamlade empiri. Först så presenterar vi resultatet från de teman som handlar om policy, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter, samt om kompetens och kompetensutveckling och även kategorisering. Dessa teman ser vi som centrala i den insamlade empirin som är inhämtat genom de intervjuer som vi genomfört. Den insamlade empirin analyserades sedan i samband med Lipskys teori om gräsrotsbyråkraterna samt Johansson tolkning av gräsrotsbyråkrater och även med forskning. Analysen som vi gör kommer att göras i direkt i anslutning till teman som resultatet visar. När vi genomfört vår analys så har vi noga läst intervjuerna och plockat ut dem delarna som vi ansåg kunde besvara våra frågeställningar. Till vår hjälp så har vi valt den teoretiska utgångspunkten för att möjliggöra en analysering av vårt empiriska insamlade data.

Vår insamlade empiri kommer från sex deltagande respondenter vilka samtliga arbetar som socialarbetare på socialtjänsten med handläggningen gällande ärenden våld i nära relationer. Dessa sex respondenterna verkar inom fyra olika kommuner. Kommunerna är väldigt olika gällande antal innevånare och har även en stor differens i hur samhället ser ut i stort och hur de arbetar med våld i nära relationer inom sina kommuner. Kommun ett och två relativt små kommuner med cirka 10 000 respektive 16 000 innevånare. I kommun ett så är det två socialarbetare som arbetar med våld i nära relationer och så är det även i kommun två att det är två stycken socialarbetare som arbetar med våld i nära relationer. I kommun tre är det ca 54 000 innevånare och där har dem två socialarbetare som arbetar med våld i nära relationer. I kommun fyra så finns det ca 75 000 innevånare och inom kommunen så arbetar det fyra heltidsarbetande socialarbetare och en socialarbetare på halvtid med våld i nära relationer. Dessa kommuner ligger alla i mellan och södra Sverige. De socialarbetare som vi har intervjuat är mellan 25-45 år. De hade en varierande erfarenhet inom arbetet våld i nära relationer och deras erfarenheter var mellan två månader och tre och ett halvt år. Deras samlade erfarenhet som de verkat inom socialtjänsten under liknande former av socialt arbete varierade mellan ett år till tolv år. Även deras utbildningar varierade, en var beteendevetare, en var utbildad i en social omsorgsutbildning och fyra av socialarbetarna hade socionomutbildning.

Policys, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter

Det finns många exempel på vad de undersökta kommunerna kallar sina policys, riktlinjer, handlingsplan och de föreskrifter som de har. Det finns inte endast ett eller flera specifikt utarbetade dokument för policy, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter som används nationellt utan samtliga kommuner som medverkande i denna studie beskriver och visar upp helt skilda dokument. Det är skillnader i hur våra intervjupersoner upplever att policys, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter är uppbyggda och hur de är tänkta att kunna användas. Så här säger intervjuperson ett på kommun tre när hen berättar om ett dokument de har och använder i sitt arbete med våldsutsatta kvinnor;

Alltså, vi har ju ingen handlingsplan som är bra och färdigt, men det är däremot ett kunskapsdokument som är lite mer övergripande som blev klart här för något år sen. Där man skrev om helhets, som både är informativt liksom om våld och eh, ja men och förklarar lite mer vad våld i nära relationer är för dem som inte är så insatta och vi skriver vad man kan få hjälp med hos oss också och så åh lite sådant men det är en liten del av det vi handlägger så det är ett ganska brett dokument som även kan läsas om man jobbar på barn eller alltså inom vård och omsorg så kan man gå in och titta på det.

Policy, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter används inom flera olika områden och enheter inom intervjupersonernas organisationer i de olika kommunerna. Intervjupersonerna beskriver alltså ett väldigt varierande innehåll i dessa dokument inom de olika organisationerna. Samtliga beskriver även att dessa dokument har utformats i samklang med Socialstyrelsens rekommenderade riktlinjer. Socialarbetarna gav oss även exempel på hur man använder dem. I kommun ett så säger en av intervjupersonerna så här;

”I jobbet liksom, det ger ju en trygghet och en rättssäkerhet för personen själv att man inte gör lite hipp som happ utan att det faktiskt ligger en tanke kring hur man arbetar”.

I kommun tre så beskriver säger intervjupersonen så här;

”Dem är ju ett arbetsverktyg som vi använder oss av och de ger oss en fingervisning om hur vi ska jobba så ja absolut har dem en betydelse och jag tycker att de det är liksom en riktning för arbetet.”

Vi har fått olika beskrivningar från intervjupersonerna på hur de upplever att dessa dokument påverkar dem i deras arbete. En av intervjupersonerna från kommun tre sa att hon under sin tid som socialsekreterare på socialtjänsten hade använt sig av kommunens riktlinjer och policydokument för att kunna få till att placera en våldsutsatt kvinna på ett skyddat boende med en särskild inriktning och kompetens kring den våldsutsatta kvinnans specifika dilemman som bestod av hedersrelaterat våld. När vår intervjuperson först la fram sitt önskemål om placering på boende med särskild inriktning och kompetens till sin chef så fick hon ett nej med motivationen att det redan fanns upphandlade platser som skulle användas som första alternativ. Hon använde sig då av kommunens föreskrifter, handlingsplan och lyfte upp de riktlinjer och den policys som kommunen hade för att kunna påvisa att det var detta som kommunens övergripande arbete syftar till. Genom detta så ändrade sig chefen och godkände en plats på det boende som kunde hjälpa och passa för just den här våldsutsatta kvinnans behov på bästa sätt. Sammanfattningsvis så kan vi se att policys och riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter ger socialarbetaren på socialtjänsten en urvalsgrund för vilka insatser, hjälp och stöd som

den våldsutsatta kvinnan ska få.

Intervjuperson på kommun tre;

Vi hade en annan indelning tidigare och sådär, där handläggningen av våldet alltså av personen och just våldet låg på ett och samma ställe och ekonomin och låg då på annan enhet men sen flyttade vi ju ihop för några år sedan så nu handlägger vi både ekonomi och våldet och sådär. Då behövdes det ett nytt dokument liksom för handläggningen och sådär, eftersom hur vi jobbar idag ser lite annorlunda ut. Genom att vi samverkade förut på ett eller annat sett då och då fanns det rutiner för vardera enheten men vi har inte lyckats få till en enhetlig rutin. Så jag började göra det någon gång det var ett försök att plocka och lägga ihop och lägga på saker å så. Det finns ett dokument som vi håller oss i som ändå finns på pränt men som väl inte är helt toppen utan det finns i grunden så att det går att läsa sig till ungefär vad man ska göra och så men det mesta har väl funnits i huvudet på mig om hur vi ska gå tillväga här mer specifikt.

De medverkande intervjupersonerna i den här studien uttrycker att det är dem tillsammans med samordnare, chefer och utvecklingsansvariga som har varit med och utformat de policy, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter som finns. De beskriver även att kommunens nämnder och politiker är de som har tagit det avgörande och det slutliga beslutet kring hur policys, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter ska se ut i sina utformningar och var dem ska gå att finna.

Teoretisk analys och tolkningar

Vi tänker genomföra en teoretisk analys direkt kopplat till den presenterade empirin. Vi använder även forskning i vår analys och vi redogör även lite om vår egen tolkning av det empirin visar och på det här sättet kommer vi att göra genomgående i vår resultatdel och den teoretiska analys vi genomför.

Johansson (2007) beskriver hur gräsrotsbyråkraterna behöver göra individuella tillämnningar och hur de styrs av regler och direktiv som organisationen har då de ska besluta om insatser, hjälp och stöd till klienten. Detta gör att de ofta måste verka i alltför dynamiska och komplicerade situationer för att kunna decimera formella regler och instruktioner. Det krävs ofta en god improvisationsförmåga och sunt förnuft. Det krävs också en mänsklig dimension i vissa arbetssituationer som inte är möjliga att kodifiera i regelform. Detta gör att gräsrotsbyråkraten måste kunna hantera och göra sitt jobb med eget bevåg. Gräsrotsbyråkraten ställs inför beslut och bedömningar som är nya för dem eller som inte finns reglerade i deras styrdokument eller i lagtext och då krävs det sunt förnuft och en god spontan handlingsförmåga (ibid.,).

Johansson (2007) beskriver även att gräsrotsbyråkraterna använder ett språk som vissa klienter inte kan förstå, så kallat fackspråk. I de dokument som är utformade finns dessa facktermer och det språk som gräsrotsbyråkraten använder och även det måste påverka maktbalansen mellan klienten och gräsrotsbyråkraten men det bör även påverka klientens förmåga att förstå vilket stöd och hjälp som kan erbjudas utifrån dessa policy, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter om hen vill ta del av de

uppgifterna. Vi har tolkat att en del av dokumenten finns på kommunernas hemsida och en del av intervjupersonerna har dem framme på sina kontor när de möter klienter som de ska arbeta med.

Vi har även tolkat att socialarbetaren gör egna beslut på eget bevåg med stöd i de regelformer som den har att rätta sig efter. Men de kanske inte anpassar det för individen i den mån som de tror då de följer de olika former av policy, riktlinjer, handlingsplan och de föreskrifter som de har i sitt arbete. Vi tolkar det även som att socialarbetaren ser policy, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter som styrande dokument som de kan stödja sig mot och vara till hjälp i deras arbete. Ytterligare diskussion som uppstår under en av intervjuerna är den bristande kunskapen och samhällets syn på våld i nära relationer. En socialarbetare påtalar vikten av att redan som barn kan vi börja lära ut och informera gällande våld i nära relation. Samhället bör påbörja förändringsarbetet redan från barnsben. Vi behöver förbättra arbetet och följa samhällsutvecklingen i stort när det gäller våldet.

I Amnestys rapport (2004) *Mäns våld mot kvinnor i nära relationer: en sammanställning om situationen i Sveriges* beskrivs att ett bra och användbart verktyg för socialarbetaren i kommunerna att ha i sitt arbete kring våldsutsatta kvinnor är handlingsplan och standardiserade metoder. Men de menar även att de policy, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter och de program och metoder som finns att tillgå måste användas i praktiken och ha en relevans för att ha verkan. Handlingsplan bör vara politiskt förankrad och ha politisk styrning för att våldet mot kvinnor ska kunna bekämpas och motarbetas. Tydligt ansvar kring genomförandet av den kommunala handlingsplanen för att säkra att arbetet leder till positiva förändringar så behövs uppföljningar och utvärdering göras både gällande stödet till de våldsutsatta kvinnorna och omfattningen av mäns våld mot kvinnor. Det är även viktigt att se brister i arbetet i olika inblandade aktörers arbete samt i den samverkan som sker. De aktuella utvecklingsområdena borde ses och utvecklas fortlöpande (ibid.).

Tydligt ansvar, utvärderingar, uppföljningar inom arbetet med våldsutsatta kvinnor tolkar vi som att våra intervjupersoner saknar. Detta gör enligt forskningen att det inte går att säkra att arbetet med våldsutsatta kvinnor går framåt och får positiva förändringar. Vi tolkar att våra intervjupersoner i olika grad upplever dokumenten förankrade och uppdaterade och påvisar ojämnheter för hur genomförandet ska gå till när dokumenten ska upprätthållas och uppdateras.

Kompetens och kompetensutveckling

Fyra av våra intervjupersoner var socionomutbildade och den femte intervjupersonen var utbildad beteendevetare och den sjätte intervjupersonen hade gått social omsorgs utbildning. Det fanns även en variation på de interna utbildningarna som deras arbetsgivare på socialtjänsten bidragit med mellan de olika respondenterna. Det var allt från att vara väldigt mycket utbildad inom fler av bland annat Socialstyrelsens rekommenderade utbildningar gällande olika bedömningsinstrument, samt länsstyrelsen- och de metodutbildningar som finns till att inte ha hunnit få eller inte ha fått ta del av någon av dessa utbildningar alls. Det framgick dock att samtliga respondenterna använde sig av

FREDA och vissa andra bedömningsinstrument i sitt arbete med eller utan utbildning. Så här sa en av intervjupersonerna på kommun tre;

Jag är beteendevetare och jag har inte gått någon intern utbildning ännu. Alltså det jag har gått specifikt här är det är ju väldigt generellt och kort genom NCK på nätet liksom, någon utbildning som dem har. Sedan har jag gått någon utbildning genom kvinnojour och nu närmast så ska jag gå FREDA.

Så här sa intervjuperson på kommun fyra;

Vi har gått webbutbildning i heder och så har vi gått webbutbildning i annat men jag har inte, alltså tanken är att jag ska gå FREDA och MI-våld men det har väldigt fullt så jag har inte gått dem ännu. Men vi jobbar med FREDA ändå. Så jag gör dem ändå fast jag inte har någon utbildning än.

Det framgår även av våra intervjuer att dessa policy, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter hålls uppdaterade och används mer på vissa kommuner än på andra. På kommun ett så uppger våra intervjupersoner att de har en samordnare som ska uppdatera och ta fram ny information som de ska kunna förkovra sig i men de beskriver det som att det inte har hunnit att bli så ännu då den personen som har fått det uppdraget är nyanställd på socialtjänsten och de menar att den personen inte har hunnit med det ännu. På kommun två och tre så var det socialarbetarna själva som uppdaterade och sökte ny väsentlig information inom arbetet med våldsutsatta kvinnor men kommun tre menade att det var en person som nu var tilltänkt att börja detta arbete. På kommun fyra så beskriver intervjupersonen en tydlig struktur inom dess organisation för hur de ska följa utvecklingen i arbetet med policy, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter. Intervjupersonen visar upp datum då kommunen ska följa upp och revidera för att följa utvecklingen på ett strukturerat sätt. I kommun fyra så fanns det alltså en person som arbetade övergripande med att försöka förkovra sig och delge resterande organisationer all den information som hon ansåg var relevant, detta skedde i ett tätt samarbete med kommunens nämnder och politiker.

Teoretisk analys och våra tolkningar

Creaming är ett begrepp som Lipsky (2010) använder för att beskriva hur gräsrotsbyråkraten väljer ut den klienten som har den största möjligheten att lyckas. Detta kan innebära att gräsrotsbyråkraten lägger mer resurser på klienter som behöver det minst. Detta kan även möjliggöra ett avgörande gällande vilka gräsrotsbyråkraten vill arbeta med då hen kan välja vissa klienter framför andra. Gräsrotsbyråkraten kan genom creaming differentiera klienter och tilldela dem företräde. Akuta ärenden kan undantas från riktlinjer och regler och detta kan innebära att akuta ärenden får stå tillbaka medan andra tilldelas uppmärksamhet då dess ställning gör att den för ett företräde (ibid.,).

Vi tolkar att creaming är något som skulle kunna ske inom arbetet på socialtjänsten då

intervjupersonerna har så olika former av kompetensnivå. Om socialarbetaren inte har tillräcklig kunskap om våldsutsatta kvinnor samt om hur organisationen hundra procentigt fungerar så kan detta möjliggöra att gräsrotsbyråkraten hamnar i att utföra någon form av creaming. Gräsrotsbyråkraten har då möjligtvis inte kompetensen som behövs för att avgöra vad och var klienten ska hamna inom sin organisation. Gräsrotsbyråkraten förstår, ser eller vet kanske inte heller vad klienten har för behov. Vi tolkar att om gräsrotsbyråkraten fattar ett särskilt tycke för en klient så kan det innebära att klienten får fler möjligheter, bättre stöd och hjälp än andra klienter. Vi tolkar alltså att det finns en större risk för detta fenomen om gräsrotsbyråkraten har en sämre kompetens och kompetensutveckling inom detta område. Vi tolkar att gräsrotsbyråkraten genom kompetens och kompetensutveckling kan få kunskaper om creaming och hur hen på bästa möjliga sätt kan arbeta på ett likabehandlande sätt för att undvika att någon form av creaming ska kunna förekomma. Vi tolkar även att genom gräsrotsbyråkraternas olika kompetensnivåer så blir det ojämnt i vissa bedömningar som exempelvis kan handla om stöd, hjälp och insatser.

Lipsky (2010) beskriver gräsrotsbyråkratens strategi för att hantera obestämdheten i sitt arbete gör att de utvecklar tre olika responser. Det innefattar att få klienten att följa myndighetens tillvägagångssätt, maximera bruket av de egna resurser som finns tillgängliga och utveckla rutiner för att reducera efterfrågan. Gräsrotsbyråkraten gör inte tvunget det som dem skulle önska göra utan de gör det som de får utrymme att göra (ibid.,).

Sammanfattningsvis så kan vi se att stödet till kvinnor blir väldigt olika och att intervjupersonerna tydligt beskriver hur olika de arbetar. Olika i hur de har det strukturerat i sina organisationer. Det är tydligt att en av responserna gräsrotsbyråkraten utvecklar är rutiner och att dessa rutiner kan tolkas vi som att intervjupersonerna uppfattar som bra och trygga att luta sig emot. Vi tolkar det även som att intervjupersonerna tycker olika angående hur viktigt det är med kompetenshöjande strukturer i sina organisationer och vi tolkar även en skillnad i hur de har eller får möjlighet till att kunna och få tiden för att förkovra sig, följa med i utvecklingen och på så sätt få kompetensutveckling. Det är tydligt att det inte prioriteras lika i de olika kommunerna.

Detta tolkar vi i enlighet med det som Lipsky beskriver att gräsrotsbyråkraten inte använder sitt handlingsutrymme då organisationen gör att det inte är möjligt. Exempelvis att intervjupersonerna i denna studie inte ser till att kunna få handlingsutrymme att få göra kompetensutveckling.

Vi tolkar att organisationerna brister i det avseendet att strukturera det så att socialarbetarna får chans till input för att kompetensutvecklas och därmed även utveckla det arbete som de utför. Vi tolkar det även som att detta påverkar hur policy, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifterna används och hålls uppdaterade. När det handlar om eventuell kompetensutveckling så tolkar vi att de bedömningar som görs kring våldsutsatta kvinnor blir olika då socialarbetarna i olika omfattning är specialister kring det stöd och hjälp som ges till våldsutsatta kvinnor.

I *Slutrapport från en nationell tillsyn 2012–2013* som publicerades 2014 har Inspektionen för vård och omsorg gjort uppföljning av kvinnor som fått insatser av Sveriges kommuner då dem levde i en

våldsamt relation. Det är stora skillnader i kommunerna gällande kompetens och kvalitet inom ämnet. Det finns de kommuner som lever upp till lagstiftningen och andra krav som har en god kvalitet men dem är inte många enligt denna tillsyn. Det tillkom vägledning, allmänna råd från Socialstyrelsen samt utbildningsmaterial för att öka stödet till socialarbetaren inom området. Trots detta fortsätter kommuner att brista i ansvar. När kommunerna inte följer den lagstiftnings krav som finns så blir det en orätsäkerhet (ibid.). Detta tolkar vi kan ske då intervjupersonerna har en så skild kompetensnivå.

Kategorisering

Det blev väldigt tydligt att intervjupersonerna gjorde kategoriseringar av de klienterna som dem möter. Det bestod av tre olika former av kategorier. Dessa kategorier bestod av våldsutsatt och den andra om ekonomiska problem och den tredje bestod av kategorin missbruk. Intervjupersonerna talade samtliga om hur viktigt det var att veta vilken kategori som klienten egentligen tillhörde och de uttryckte även att det oftast fanns ett samband mellan dessa problem. Ett samband mellan de ekonomiska förutsättningarna och våldsutsatthet eller att det ofta finns någon form av missbruk i ärenden gällande våldsutsatta kvinnor. I kommun ett så uttryckte intervjupersonerna att de kunde ta hand om och arbetade med två av kategorierna och det var dem som passade i kategorin missbruk och dem som uppfyllde kriteriet för att innefattas inom kategorin våldsutsatt. I kommun två så kategoriserade även de klienten för att veta var denne ska passa in i organisationen och där arbetade man med både kategorierna missbruk och våldsutsatta. I kommun tre så beskrev man att man arbetade med kategorierna gällande ekonomin och våldsutsatt. I kommun fyra så arbetade man med att kategorisera klienter utefter om de var missbrukare eller om de var våldsutsatta. Om det fanns en minsta tendens till att passa in i kategorin missbrukare så hamnade man i den kategorin gällande enbart missbrukare och fick då insatser, hjälp och stöd inom den delen av organisationen och inget stöd alls av de som arbetar med våldsutsatta. Men om kvinnan hade ekonomiska och våldsrelaterade problem så kunde de hjälpa kvinnan med dessa två kategorier i början av deras kontakt för att sedan dela upp så kvinnan fick hjälp kring ekonomiskt stöd på annan del av organisationen. Såhär sa vår intervjuperson från kommun fyra;

När vi får in en person som är utsatt för våld och har missbruksproblematik, och vi vet säkert att det förekommer mycket våld i missbrukande miljöer då har vi ett gott samarbete med missbruksenheten här och allmän psykiatrienheten. Så då tillhör de dem. Om det förekommer våld då har vi sagt att i enlighet med våra riktlinjer som är utarbetade så att det är dem som ska placera kvinnan utifrån det. Det har att göra med att våldet är alltid där men fokusen hamnar på missbruk och det har också att göra med att det är nästan inga kvinnojourer som tar emot kvinnor som missbrukar.

Vi tolkar att dessa kategoriseringar skedde relaterat till att intervjupersonerna följde sina policys, riktlinjer, handlingsplan och de föreskrifter som fanns tillgängliga inom dess organisation. Socialarbetaren gör en bedömning av de behov som klienten har och bedömer vad som ska ske härnäst

i form av insatser, stöd och hjälp. I de resultat vi har fått fram så har vi kommit fram till att våra intervjupersoner är lojala sina organisationer då de tydligt visar att de följer de policys, riktlinjer, handlingsplan och de föreskrifter som organisationen har. Intervjuperson från kommun fyra uppger att de har misstagat sig då de gjort sina kategoriseringar, såhär säger hen;

Det förekom mycket våld och vi placerade kvinnan. Efter cirka tre fyra månader så fick vi veta av hennes kontaktperson på det skyddade boendet att hon hade ett missbruk. Alkohol var det hon missbrukade och hon drack ganska så mycket. Hon hade två barn också så då sa dem ju precis som de gör att vi kan inte ha henne kvar här det funkar inte då vi inte har de resurserna som hon behöver. Det var inte heller dygnet runt personal och de kan inte hålla koll på om hon dricker. Så det som hände var att vi kontaktade missbruksenheten här och vi var på ett möte tillsammans och då fick de ta över ärendet och hon fick den hjälpen som hon behövde. Hon fick liksom jag vet inte vad det är för boende men hon fick i alla fall stöd med sitt alkoholmissbruk och läkarkontakter och allt sådant som behövs, hon ville ju sluta med det hon förstod liksom att det inte funkade.

Teoretisk analys och våra tolkningar

Lipsky (2010) menar att gräsrotsbyråkraten ska kategorisera och generalisera klienterna. I praktiken så innebär det att socialarbetaren ska kategorisera och generalisera och placera klienterna i olika boxar och de som befinner sig i samma box ska få ungefär samma insatser, hjälp och stöd. Lipsky beskriver även att gräsrotsbyråkraten har en hög grad av handlingsutrymme (ibid.). Handlingsutrymmet som Lipsky beskriver kan vi inte se att intervjupersonerna använder i så hög grad då vi tolkar dem vara så lojala organisationen och dess strukturer för hur en klient ska anpassas in i kategorierna och även för att de ska kunna generaliseras.

Johansson (2007) beskriver att gräsrotsbyråkratens organisation kräver att individer omvandlas till en klienter. Detta menar han görs för att organisationen kräver att individen ska bli en del av organisationen och inte behandlas som egna individer. Johansson menar att ingen organisation kan ta hand om hela människan utan enbart klienten som organisationen har skapats av gräsrotsbyråkraten. Gräsrotsbyråkraten har krav på sig från organisationen att kategorisera klienten för att hen ska få stöd, hjälp och insatser. Transformerings krävs för att klienter ska bli konstruerade så att de blir klienter och gräsrotsbyråkraten ska sedan ge klienten en form som passar för organisationen. Efter det kan klienten få stöd och hjälp inom organisationens specialisering (ibid.).

Johansson (2007) skriver om hur gräsrotsbyråkrater agerar som moderna trollkarlar och som gränsöverbryggare. Det viktigaste arbetet som gräsrotsbyråkraten har är relationen till sina klienter. Gräsrotsbyråkraten är beroende av klienterna på så sätt att klienten måste nyttja hans tjänster hen erbjuder för att hans arbete ska ha något berättigande. Klientens egenskaper och innehåll påverkar gräsrotsbyråkraten och hans dagliga arbetsinnehåll och klienten är både konsument och råmaterial till gräsrotsbyråkratens åtgärder. Den relation som skapas mellan klient och gräsrotsbyråkraten bestäms och omges av organisationen som byråkraten verkar inom. Det innebär att det blir en korseld genom

två typer av krav. De individuella omständigheter som klienten har styr vilken service som klienten behöver och kräver medan organisationen som gräsrotsbyråkraten verkar inom kräver att klienten inte ska behandlas som egna individer (ibid.).

Det här tolkar vi som att socialarbetaren gör de former av kategoriseringar som organisationen kräver och att de agerar moderna trollkarlar då de skapar gränsöverbyggningar genom att agera inom flera av de olika specialiserade enheterna som socialtjänsten har. De behandlar heller inte klienten som egna individer utan de behandlar dem mer ur den kategori som de ska innefattas eller det som organisation kräver att de kategoriseras som.

Slutsatser och diskussion

I det här kapitlet så kommer vi att redovisa våra slutsatser och ha en diskussion kring resultatet. Vi kommer även att lägga fram förslag till framtida forskning. Syftet var att få en ökad kunskap och förståelse för vilken betydelse socialarbetaren upplever att olika typer av policy, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter har i sitt arbete kring de våldsutsatta kvinnorna samt hur vi kan förstå betydelsen av policy, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter och hur det går till när socialarbetaren använder sig av dessa i sitt arbete kring våldsutsatta kvinnor.

Socialtjänsten är den myndighet som främst bär på ansvaret för att stödja och hitta lösningar till den våldsutsatta kvinnan. Deras främsta uppgift är att hjälpa och stödja våldsutsatta kvinnor som är i behov av hjälp och stöd både akut men också långsiktigt. Vi har förstått att detta är ett samhällsproblem som ligger på flera olika plan och som berör flera olika aktörer så som polis och sjukvård men också andra instanser inom socialtjänsten exempelvis ekonomiskt bistånd och/eller missbruksenheten. Polisen och sjukvården har ett stort ansvar gentemot de våldsutsatta kvinnorna, dels för att kvinnorna troligtvis kommer i kontakta med polis eller sjukvård i ett tidigare skede än socialtjänsten. Polisen och sjukvården behöver informera och stödja kvinnan i sitt beslut om att söka hjälp. När kvinnan väl kommer i kontakt med socialtjänsten så erbjuder de frivilliga insatser till kvinnan och därför kan socialarbetaren inte tvinga på en kvinna att ta emot den hjälp och det stöd de erbjuder.

När kvinnan väl kommit till socialtjänsten så har vi i intervjuerna fått mycket kunskap och information hur socialarbetarens arbete ser ut med de våldsutsatta kvinnorna. Socialarbetarens egna erfarenheter och synen kring de generella styrdokument som policy, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter som socialarbetaren har att tillgå ser varierande ut.

Socialtjänsten skall exempelvis alltid inleda barnavårdsutredningar om det inkommer anmälningar om våld i nära relationer, vilket då även bidrar till att våldsutsatta kvinnornas dilemman eventuellt kan upptäckas. Som vi tidigare nämnt är våldet mot kvinnor i nära relationer ett stort problem som berör flera aktörer. Vi tolkar det som att våld i nära relationer bland annat bottnar i samhällets syn på våld i nära relationer men också bristen på tidigt lärande, att man redan som barn får kunskap och utbildning kring detta. Under intervjuerna med socialarbetaren har flera frågor väckts hos oss och samtidigt så har vi fått en bättre förståelse för hur svårt arbetet med de våldsutsatta kvinnorna är för socialarbetaren.

Vi har också när vi tagit del av annan forskning inom ämnet kunnat se att samhället har utvecklats positivt i sitt arbete kring våldsutsatta kvinnor. Genom den forskning som vi redovisat så har vi sett att socialtjänsten som arbetar med våldsutsatta kvinnor har en del utvecklingsmöjligheter och ett utvecklingsbehov. Utifrån forskningen som Mullender (1996) och Haeseler (2013) har skrivit så kan vi se att socialtjänsten i ett globalt perspektiv också har utvecklingsmöjligheter samt ett utvecklingsbehov.

Sammanfattning av studiens resultat

Vi har under våra intervjuer även fått ta del av socialarbetares upplevelser och skildringar av deras kompetens och kompetensutveckling. Gällande vår första frågeställning om att få en ökad kunskap och förståelse för vilken betydelse socialarbetaren upplever att olika typer av policy, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter har i sitt arbete kring de våldsutsatta kvinnorna så har vi tolkat att socialarbetaren upplever att dessa generella styrdokument har en stor betydelse i deras arbete med stöd och hjälp samt i deras beslut. Vi tolkar det som att socialarbetarna upplever dem väldigt betydelsefulla att ha som stöd och lita sig mot när de ska fatta beslut i ärenden samt vid vägledning. Vi kunde sammantaget få fram data som visar att socialarbetaren beslutar om insatser begrundat i den policy, riktlinjer, handlingsplaner och föreskrifter som finns att förhålla sig till. Vi såg att de policys, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter som socialarbetaren arbetade utefter var väldigt olika i sin utformning och det gjorde att det blev olika uppbyggda strukturer inom socialtjänstens organisationer i de olika kommunerna vilket resulterat i att det är och blir skillnader i hur man arbetar. Vi tolkade av vårt data att socialarbetarna upplever dem olika utformade, aktuella, uppdaterade och bearbetade inom sina organisationer. Vi tolkar alltså att det finns en stor ojämlikhet vad gäller utformning och hur strukturen kring hur dessa dokument, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter är uppbyggda inom de olika organisationerna. Det är oklart vem som gör styrdokumentet och hur de blivit utformade rent innehållsmässigt och hur kommer de fram till innehållet i styrdokumentet. Vi kan genom denna studie se att de som utformat dokumenten förhåller sig till socialstyrelsens riktlinjer och rekommendationer.

Vår andra frågeställning var, hur vi kan förstå betydelsen av policy, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter och hur det går till när socialarbetaren använder sig av dessa i sitt arbete kring våldsutsatta kvinnor. Slutsatsen av det i den här studien är att socialarbetaren ger insatser, stöd och hjälp till kvinnan när hon passar in i det som socialarbetarens policy, riktlinjer, handlingsplaner och föreskrifter beskriver. Om den våldsutsatta kvinnan inte stämmer överens med de kriterier som policy, riktlinjer, handlingsplaner och föreskrifter har så krävs det motiveringar för att bevilja att den våldsutsatta kvinnan ska få stöd och hjälp. Studien visar även hur klienterna kategoriseras för att passa in i organisationen. Studien visar att en del av socialarbetaren använder sig och följer de policy, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter mer än andra och den är även tydligt att de kan användas i syfte att ge den våldsutsatta kvinnan mer specialiserade insatser.

Vi tolkar det även som att den kunskap och kompetensutveckling som krävs för att på bästa möjliga sätt att arbeta med och använda dessa generella styrdokument har inte samtliga av de socialarbetare som vi har intervjuat fått ta del av. Det var två av socialarbetarna som inte hade någon vidareutbildning alls kring den specifika kunskap som behövs i arbetet med just våldsutsatta kvinnor. Vi tolkade även att de inte fick någon direkt uttalad kompetensutveckling när det gäller att följa ny forskning eller att få kunskap om och ta del av de policy, riktlinjer, handlingsplan och föreskrifter som de hade att förhålla sig till. Eftersom socialarbetarna ofta är specialister inom sina olika enheter så tolkar vi att det blir det olika stöd till de våldsutsatta kvinnorna utifrån det faktum att de har så blandad kompetens.

Utifrån det teoretiska ramverk vi har läst om gräsrotsbyråkrater så ser vi i vår insamlade empiri att socialarbetaren och dess organisation omvandlar dessa våldsutsatta kvinnor till de kategorier som passar in i dess organisation för att utifrån sin specialisering kunna hjälpa kvinnan på bästa sätt. Vi såg att de i inom två av organisationerna hade skaffat sig en specialisering inom fler än ett område och kunde då hjälpa och stödja kvinnan med fler av hennes eventuella behov. Vi kunde även se att socialarbetaren som inte hade rätt specialiserade kunskapsområde kategoriserade in henne i den kategorin som socialarbetaren inte hade kompetens för vilket gjorde att den våldsutsatta kvinnan fick hjälp av en specialist inom en annan kategori där den kompetensen fanns.

Framtida forskning

Då det finns så lite forskning kring socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor så finns det ett stort behov av framtida studier kring det. Denna studie påvisar problem med socialarbetarens önskan om att få ge den våldsutsatta kvinnan ett särskilt boende utifrån hennes dilemman och det stöd och hjälp hon har behov av så ser vi att det finns behov av att forska vidare även inom det ämnet. För att vidareutveckla arbetet kring våldsutsatta kvinnor så behövs det forskas inom detta ämne så att det kan möjliggöra reformer i lagstiftningen som det eventuellt kan finns behov för. Vidare behövs det forskning kring många delar runt våldsutsatta kvinnor som hjälper arbetet att utvecklas för att dessa kvinnor ska få de bästa förutsättningarna för att få goda insatser och adekvat hjälp och stöd.

Referenslista

- Amnesty International, (2005). *"Har ej prioriterat frågan": en undersökning om svenska kommuners arbete för att bekämpa mäns våld mot kvinnor*. Stockholm: Amnesty.
- Amnesty International, (2004). *Mäns våld mot kvinnor i nära relationer: en sammanställning om situationen i Sverige*. Stockholm: Amnesty.
- Amnesty International, (2016). *Sweden: Submission to the UN committee on the elimination Discrimination Against Women*. London: Amnesty.
- Backman, J. (2008). *Rapporter och uppsatser*. (2., uppdaterade [och utök.]. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Brottsförebyggande rådet, Brå, (2017). *Brottsutvecklingen i Sverige fram till år 2015*. Stockholm., Hämtad 12 mars, 2017, från Brottsförebyggande rådet (BRÅ).
<http://www.bra.se/bra/brott-och-statistik/vald-i-nara-relationer.html>.
- Brottsförebygganderådet, Brå, (2015).
- Brottsförebyggande rådet, Brå, (2011). *Det dödliga våldets utveckling*. Rapport 2011:5. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå, (2009). *Våld mot kvinnor och män i nära relationer*. Rapport 2009:12. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå, (2008). *Polisens utredningar av våld mot kvinnor i nära relationer*. Rapport 2008:25. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå, (2007). *Utveckling av dödligt våld mot kvinnor i nära relationer*. Rapport 2007:6. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå,(2006). *Att ta ansvar för sina insatser, socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor*. Rapport 2006:65. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.

- Carlshamre, M. (2006). *Den oslagbara: [en personlig skildring av våld i kärlekens namn]*. Stockholm: Bokförlaget DN.
- Ekström, V. (2016). *Det besvärliga våldet: Socialtjänstens stöd till kvinnor som utsatts för våld i nära relationer*. Diss. Linköping: Linköpings universitet, Linköping.
- Eliasson, P.E. (2000). *Män, kvinnor och våld: att förstå och förändra våldsamt beteende: en rapport från Manscentrum i Stockholm*. Stockholm: Carlsson.
- Haeseler, L.A. (2013). *Improving Services Practices: Collaborative Care for Women of Abuse*. *Journal of Evidence-Based Social Work*, 10, 10-18.
- Holmberg, C. & Enander, V. (2011). *Varför går hon?: om misshandlade kvinnors uppbrottsprocesser*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Holmberg, C. & Bender, C. (2003). *"Det är någonting speciellt med den här frågan"*. Umeå: Brottsoffermyndigheten.
- Inspektionen för vård och omsorg, (2014). *Våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld - Slutrapport från en nationell tillsyn 2012–2013*, Stockholm. Hämtad 19 april, 2017, från Inspektionen för Vård och Omsorg, <http://www.du.se/PageFiles/80859/V%C3%A5ldsutsatta%20kvinnor%20och%20barn%20som%20bevittnat%20v%C3%A5ld.pdf>.
- Johansson, R. (2007). *Vid byråkratins gränser: om handlingsfrihetens organisatoriska begränsningar i klientrelaterat arbete*. (3. uppl.) Lund: Arkiv
- Johansson-Latham, G. (2008). *Mäns våld mot kvinnor i ett globalt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Kvinnovåldskommissionen (1995). *Kvinnofrid: slutbetänkande*. D. A. Stockholm: Fritze.
- Larsson, S., Lilja, J. & Mannheimer, K. (Red.). (2005). *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

- Larsson, S. (2005). *Teori, metod och empiri*. I Larsson, S., Lilja, J. & Mannheimer, K. (Red.), *Forskningsmetoder i socialt arbete*. (s. 19-39). Lund: Studentlitteratur.
- Lipsky, M. (2010). *Street-level bureaucracy: dilemmas of the individual in public services*. (30th anniversary expanded ed.) New York: Russell Sage Foundation.
- Mullender, A. (1996). *Rethinking domestic violence: the social work and probation response*. London: Routledge.
- Nationalencyklopedin, (2017). Hämtad 9 mars, 2017, från Nationalencyklopedin.
<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/kvinnomisshandel>.
- Regeringens proposition, 2006/07:38. *Socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor*. Stockholm: Socialdepartementet.
- Rienecker, L. (2003). *Problemformulering*. (1. uppl.) Malmö: Liber.
- Socialstyrelsen, (2017). Hämtad 9 mars, 2017, från Socialstyrelsen.
<http://www.socialstyrelsen.se/valdsochbrottsrelateradefragor/valdinararelationer/valdsutovare/definition>.
- Socialstyrelsen, (2017). *Socialstyrelsen: Riktlinjer*. Hämtad 1 mars, 2017, från Socialstyrelsen.
<http://www.socialstyrelsen.se/riktlinjer/nationellariktlinjer>.
- Socialstyrelsen, (2015). *Våld: handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer*. Stockholm: Socialstyrelsen
- Socialstyrelsen, (2014). *Att kvalitetsutveckla arbetet mot våld i nära relationer: uppföljning av verksamhet bedriven med stöd av utvecklingsmedel under 2013*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen, (2014). *Manual för FREDÅ: standardiserade bedömningsmetoder för socialtjänstens arbete mot våld i nära relationer*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen., Länsstyrelserna, (2009). *Våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld - alla kommuners ansvar: slutrapport från en nationell tillsyn 2008-2009*. Stockholm: Socialstyrelsen.

- Socialstyrelsen, (2009). *Våldsutsatta kvinnor: ett utbildningsmaterial för socialtjänstens personal*. (3. uppl.) Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen, (1976-2015). *Socialstyrelsens författningssamling: SOSFS*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Sohlberg, P. & Sohlberg, B. (2013). *Kunskapens former: vetenskapsteori och forskningsmetod*. (3., [kompletterade och utvidgade] uppl.) Stockholm: Liber.
- Vetenskapsrådet, (2002). *Forskningsetiska principer – inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Wendt, M. (2002). *Rädslans politik: våld och sexualitet i den svenska demokratin*. (1. uppl.) Diss. Stockholm: Univ., 2002. Malmö.
- Widding Hedin, L. (1997). *Det kan hända vilken kvinna som helst: en handbok om bemötandet av kvinnor som blivit utsatta för misshandel och sexuella övergrepp*. (1. uppl.) Göteborg: Anamma.

Abstract

There are few studies done on the work of social services on women exposed to violence. The work of social services with women exposed to violence has been a hot topic in the social policy debate. There have also been legislative changes to strengthen the work and help around women who are exposed to violence. The overall issues of the study focus on investigating the importance of social workers experiences in the work around the women exposed to violence with the different types of policies, guidelines, action plan and regulations? We also wanted to explore how we can understand the importance of policies, guidelines, action plan and regulations and how it works when social workers use these in their work around women exposed to violence?

The empirical study has mainly been gathered through qualitative semistructured interviews with professional social workers in the Swedish municipalities social services. We have interviewed six different social workers in four different municipalities all in the southern part of Sweden. Previous research has also been studied, national and international. The collected empiricism has been analyzed using the theory developed by Michael Lipsky, and we have also used Roine Johansson's interpretation of grassroots bureaucracy to gain a deeper understanding of our data material. We received data showing that the social worker decides on actions motivated by the policies, guidelines, action plans and regulations they relate to. We saw that the policies, guidelines, action plan and regulations that the social workers worked with were very different in their design, which meant that there were different structured structures within the organizations in the different municipalities, which resulted in differences in how to work. We also saw that the social worker had different experiences of how far and wide the use of these documents was, and that we could see the significance of social workers who experienced the documents in their work. The study depicts how social workers perceive that policies, guidelines, action plans and regulations affect their work around women exposed to violence, and how we can understand the importance of policies, guidelines, action plan and regulations and how it works when social workers use them in their work around women exposed to violence. The main conclusion in this study is that the social worker provides assistance, support and assistance to the woman as she fits into what the social worker's policies, guidelines, action plans and regulations describe. If the woman exposed to violence does not comply with the criteria such as policies, guidelines, action plans and regulations, then there are reasons for granting the victim of violence to receive support and assistance. The study also shows how clients are categorized to fit into the organization, they are interpreted renegotiated and adapted to fit the social services organization. The study also shows that some of the social workers use and follow the policies, guidelines, action plan and regulations more than others and it is also clear that they can be used in order to give more specialized efforts to the victim of violence.

Keywords: Social services, socialworkers, women exposed to violence, actionplans, guidelines, policies, regulations and Street-level bureaucracy.

2017-03-01

Informationsbrev, bilaga 1.

Hej.

Vi är två socionomstudenter som går i sjätte terminen på Ersta Sköndal Bräcke Högskola i Stockholm. Vi skriver vår examensuppsats under denna termin.

Syftet med vår uppsats är att undersöka handläggning av ärenden gällande våldsutsatta kvinnor och de kommuner som använder sig av handlingsplaner och riktlinjer i sitt arbete. Där vårt fokus kommer att ligga på hur socialarbetaren som handlägger dessa ärenden tycker att handlingsplanen har för betydelse i arbetet och även vad den har för betydelse i de hjälpinsatser som finns för de våldsutsatta kvinnorna som dem möter? Vi har även tänkt att undersöka hur socialarbetaren upplever att deras arbete påverkas av Socialstyrelsens riktlinjer?

Intervjun som vi vill göra kommer att ha en beräknad tidsåtgång på ca 45-60 minuter. Det behöver inte förberedas något inför intervjun och den som medverkar har när som helst rätt att avbryta intervjun. Vi har som önskemål att få använda ljudupptagning under intervjun.

Det insamlade materialet kommer att avidentifieras och senare raderas när uppsatsen är godkänd. Vi kommer enbart använda intervjumaterialet för vårt forskningsändamål och de enda som har tillgång till materialet är vi och vår handledare.

Har du frågor så kan du kontakta oss eller vår handledare vid namn Veronica Ekström på veronica.ekstrom@esh.se

Med vänliga hälsningar

Malin Erlandsson

Mobil nr: 073-949 51 96

Mail: pantzare93@hotmail.com

Maria-Therés Erlandsson

Mobil nr: 072-253 58 56

Mail: erland80@hotmail.com

Bilaga 2. Vår intervjuguide som är semistrukturerad;

- Frågor som ålder, utbildning, erfarenhet, hur länge har du arbetat här, tjänstetitel.
- Hur många arbetar med våldsutsatta kvinnor på den här arbetsplatsen?
- När fick ni er handlingsplan och när uppdaterades den senast?
- Vem har beslutat om riktlinjerna i dem?
- Hur används riktlinjerna och olika föreskrifter?
- Finns det tillfällen då ni inte följer riktlinjer?
- Likabehandling är det eftersträvansvärt och tycker du att det är möjligt i praktiken?
- Vad tror du att handlingsplanen och handboken kan ha för betydelse i ert arbete kring de våldsutsatta kvinnorna?
- Vilken betydelse tycker du att handlingsplanen har vid hjälpinsatser för de våldsutsatta kvinnorna?
- Hur mycket beslutar du om själv?
- Kan du försöka skildra hur ditt arbete påverkas av Socialstyrelsens riktlinjer i ditt arbete med våldsutsatta kvinnor.

